

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Νομική Σχολή

**ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ**

**ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ»

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ Α΄ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Άρθρο 1. Γενικές διατάξεις	3
Άρθρο 2. Αντικείμενο – Σκοπός	3
Άρθρο 3. Μεταπτυχιακοί τίτλοι	4
Άρθρο 4. Διοίκηση του ΔΠΜΣ	4
Άρθρο 5. Προϋποθέσεις εγγραφής	5
Άρθρο 6. Διαδικασία και κριτήρια επιλογής εισακτέων	6
Άρθρο 7. Διάρκεια σπουδών	7
Άρθρο 8. Υποχρεώσεις μεταπτυχιακών φοιτητών	8
Άρθρο 9. Υποχρεώσεις διδασκόντων	9
Άρθρο 10. Αξιολόγηση μεταπτυχιακών φοιτητών	10
Άρθρο 11. Αξιολόγηση μαθημάτων και διδασκόντων	11
Άρθρο 12. Διδακτικό προσωπικό	12
Άρθρο 13. Μαθήματα	14
Άρθρο 14. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία	14
Άρθρο 15. Οδηγός σπουδών	16
Άρθρο 16. Λογοκλοπή/Παράλειψη αναφοράς	16
Άρθρο 17. Αναγόρευση διπλωματούχων	16
Άρθρο 18. Παράλληλες εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες	16
Άρθρο 19. Οικονομικά στοιχεία προγράμματος	17
Άρθρο 20. Τροποποιήσεις κανονισμού	19
Άρθρο 21. Ρύθμιση άλλων θεμάτων	19

ΜΕΡΟΣ Β΄ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

A. Δομή Προγράμματος	20
B. Περιγραφή Μαθημάτων	22

ΜΕΡΟΣ Α
ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Άρθρο 1
Γενικές διατάξεις

Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ) του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών της Σχολής Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Τμήματος Νομικής της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), με τίτλο «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ», εξειδικεύει τη διάρθρωση και οργάνωση του εν λόγω ΔΠΜΣ στο πλαίσιο του Ν. 3685/2008.

Άρθρο 2
Αντικείμενο – Σκοπός

1. Αντικείμενο του ΔΠΜΣ, το οποίο λειτουργεί κυρίως στις εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και δευτερευόντως σε αυτές του Τμήματος Νομικής της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, είναι η μελέτη και η έρευνα αφ' ενός μεν του νομικού πλαισίου μέσα στο οποίο λειτουργεί η οικονομία, αφ' ετέρου δε των οικονομικών αποτελεσμάτων των διαφόρων δικαϊκών ρυθμίσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στις σύγχρονες εξελίξεις. Το πρόγραμμα δίνει την δυνατότητα εξειδίκευσης σε τρεις (3) επιμέρους κατευθύνσεις, που καταγράφονται ακολούθως στο άρθρο 3 του παρόντος.

2. Σκοπός του Προγράμματος είναι η καλλιέργεια και η προαγωγή της επιστημονικής γνώσης και έρευνας στα παραπάνω πεδία και ο εφοδιασμός των μεταπτυχιακών φοιτητών με εξειδικευμένες γνώσεις σε αυτά, με στόχο την πληρέστερη προετοιμασία τους για μια επιτυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία.

3. Οι βασικοί στόχοι του ΔΠΜΣ είναι οι εξής:

- i. Η παροχή υψηλού επιπέδου μεταπτυχιακών σπουδών.
- ii. Η κατάρτιση εξειδικευμένων αποφοίτων με στέρεο θεωρητικό υπόβαθρο στις Επιστήμες του Δικαίου και της Οικονομίας καθώς και η ικανότητα διεπιστημονικής αντιμετώπισης σύνθετων πρακτικών προβλημάτων στα εν λόγω πεδία.
- iii. Η εδραίωση της αυτοπεποίθησης των μεταπτυχιακών φοιτητών μέσω της παροχής εξειδικευμένων γνώσεων και της συστηματικής πρακτικής εξάσκησης στη συνθετική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων των παραπάνω δύο επιστημονικών κλάδων.
- iv. Η προαγωγή της διεπιστημονικής έρευνας μέσω της διδασκαλίας και συζήτησης πάνω σε σύνθετα οικονομικοδικαιϊκά ερευνητικά αντικείμενα καθώς και της εκπόνησης υψηλού επιπέδου συναφών μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών.
- v. Η ανάπτυξη κριτικών και ερευνητικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για σπουδές διδακτορικού επιπέδου.

4. Κατευθυντήριες αρχές του ΔΠΜΣ αποτελούν αφ' ενός μεν η εξασφάλιση στους μεταπτυχιακούς φοιτητές σταθερών επιστημονικών θεμελίων, σύγχρονων διακλαδικών γνώσεων και κατάλληλων ερευνητικών μεθόδων και αρχών, τέτοιων

που θα τους καταστήσουν ικανούς για συνεχή εκπαίδευση και βελτίωση του καινοτομικού πνεύματος, αφ' ετέρου δε η καλλιέργεια σε αυτούς των κριτικών και δημιουργικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για μια υπεύθυνη επιστημονική, επαγγελματική και ερευνητική δραστηριότητα.

5. Υποχρέωση όλων των συντελεστών λειτουργίας του ΔΠΜΣ είναι η διασφάλιση της ποιότητας και της συνεχούς βελτίωσης κάθε πτυχής του προγράμματος, της εκπαιδευτικής και ερευνητικής διαδικασίας, καθώς και η προώθηση συνεργασιών με συναφή Προγράμματα και Κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού.

Άρθρο 3 Μεταπτυχιακοί τίτλοι

Το ΔΠΜΣ απονέμει τον τίτλο Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (ΜΔΕ) «Δίκαιο και Οικονομικά» (MSc “Law and Economics”) στις εξής τρεις (3) κατευθύνσεις:

- A) Δίκαιο και Οικονομικά στον τομέα των Επιχειρήσεων
- B) Δίκαιο και Οικονομικά της Κυβερνητικής Πολιτικής
- Γ) Γενική κατεύθυνση

Άρθρο 4 Διοίκηση του ΔΠΜΣ

1. Όργανα διοίκησης του ΔΠΜΣ είναι:

α) Η Ειδική Διατμηματική Επιτροπή (ΕΔΕ), που προβλέπεται στο άρθρο 2 περ. β' του Ν. 3685/2008 και συγκροτείται από τρία (3) μέλη της ΓΣΕΣ του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών της Σχολής Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και τρία (3) μέλη της ΓΣΕΣ του Τμήματος Νομικής της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, τα οποία εκλέγονται για διετή θητεία από τη ΓΣΕΣ του οικείου Τμήματος και Σχολής σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. β) ν. 3685/2008. Της ΕΔΕ προεδρεύει ο Διευθυντής σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. δ ν. 3685/2008.

β) Ο Διευθυντής, που εκλέγεται από την ΕΔΕ μεταξύ των μελών του επισπεύδοντος Τμήματος Οικονομικών Επιστημών της Σχολής Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, που κατέχουν τη βαθμίδα του Καθηγητή ή Αναπληρωτή Καθηγητή. Η εκλογή των μελών της ΕΔΕ γίνεται στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους κατά το οποίο λήγει η θητεία των μελών της προηγούμενης ΕΔΕ. Η εκλογή του Διευθυντή γίνεται στην πρώτη συνεδρίαση της νεοεκλεγείσας ΕΔΕ. Η θητεία των μελών της ΕΔΕ και του Διευθυντή είναι διετής και μπορεί να ανανεώνεται.

γ) Η Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕ), που συγκροτείται από τέσσερις (4) -δύο (2) από καθένα από τα συμμετέχοντα Τμήματα- Καθηγητές ή Λέκτορες που έχουν αναλάβει διδακτικό έργο ή επίβλεψη διπλωματικών εργασιών στο ΔΠΜΣ. Της Συντονιστικής Επιτροπής προεδρεύει ο Διευθυντής. Τα μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής ορίζονται από την ΕΔΕ. Η ΣΕ ασκεί τις αρμοδιότητες του άρθρου 2 του Ν. 3685/2008.

2. Η ΕΔΕ ασκεί τις αρμοδιότητες του Ν. 3685/2008, ιδίως δε:

- α) Επικυρώνει τον τελικό πίνακα επιτυχόντων στο ΔΠΜΣ.
- β) Ορίζει τους επιβλέποντες των μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών, καθώς και τα μέλη των αντίστοιχων συμβουλευτικών επιτροπών μετά από πρόταση του επιβλέποντος καθηγητή.
- γ) Ορίζει τα μέλη των εξεταστικών επιτροπών.
- δ) Απονέμει τα μεταπτυχιακά διπλώματα.
- ε) Αναθέτει τη διδασκαλία των μαθημάτων σε Καθηγητές και Λέκτορες των συνεργαζόμενων στο ΔΠΜΣ Σχολών και Τμημάτων, άλλων Σχολών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, του ΑΠΘ ή άλλων Πανεπιστημίων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, καθώς και σε Επισκέπτες Καθηγητές και Ειδικούς Επιστήμονες.

3. Ο Διευθυντής ασκεί τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στο Ν. 3685/2008.

4. Τη διοικητική υποστήριξη του ΔΠΜΣ «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ» αναλαμβάνει το επισπεύδον Τμήμα Οικονομικών Επιστημών της Σχολής Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και την οικονομική διαχείρισή του η Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

5. Στους χώρους του Πανεπιστημίου Μακεδονίας λειτουργεί Γραμματεία του ΔΠΜΣ που επιλαμβάνεται των διαφόρων θεμάτων για την εφαρμογή του Εσωτερικού Κανονισμού και τη λειτουργία του Μεταπτυχιακού Προγράμματος (εγγραφές σπουδαστών, τήρηση φακέλων βαθμολογίας, αξιολογήσεις διδασκόντων, χορήγηση πτυχίων, πιστοποιητικών, βεβαιώσεων). Επίσης διεκπεραιώνει τρέχοντα θέματα, που αφορούν το διδακτικό προσωπικό, τους σπουδαστές, το πρόγραμμα, τις επαφές με τις διάφορες υπηρεσίες και τα συνεργαζόμενα ιδρύματα και φροντίζει για τις δημόσιες σχέσεις και την προβολή του προγράμματος.

Άρθρο 5 **Προϋποθέσεις εγγραφής**

1. Η ΕΔΕ του ΔΠΜΣ αποφασίζει για τον μέγιστο αριθμό μεταπτυχιακών φοιτητών που θα γίνουν δεκτοί στο ΔΠΜΣ για το εκάστοτε επόμενο ακαδημαϊκό έτος, σύμφωνα και με τη σχετική πρυτανική απόφαση, καθώς και για το χρόνο δημοσίευσης σχετικής προκήρυξης των θέσεων αυτών για τους ενδιαφερόμενους υποψηφίους.

2. Η προκήρυξη προσδιορίζει

- α) Τα απαραίτητα προσόντα των υποψηφίων για εισαγωγή στο ΔΠΜΣ.
- β) Την προθεσμία υποβολής δικαιολογητικών.
- γ) Το γενικό τρόπο αξιολόγησης υποψηφίων.
- δ) Τη διεύθυνση υποβολής δικαιολογητικών.

3. Ο υποψήφιος υποβάλλει τα παρακάτω δικαιολογητικά:

- α) Αίτηση συμμετοχής στο ΔΠΜΣ.
- β) Αντίγραφο πτυχίου ή πτυχίων ελληνικού ΑΕΙ ή ΤΕΙ, ή, σε περίπτωση πτυχιούχων πανεπιστημίων του εξωτερικού, πιστοποιητικό αντιστοιχίας και ισοτιμίας από το ΔΟΑΤΑΠ.
- γ) Πιστοποιητικό σπουδών με αναλυτική βαθμολογία όλων των προπτυχιακών μαθημάτων, στο οποίο αναγράφεται και βαθμός του πτυχίου.

δ) Βιογραφικό σημείωμα στο οποίο αναφέρονται αναλυτικά οι σπουδές, η επαγγελματική εμπειρία, καθώς και η επιστημονική και κοινωνική δραστηριότητα του υποψηφίου.

ε) Υπόμνημα μέχρι χιλίων (1000) λέξεων, στο οποίο αναφέρονται τα επιστημονικά ενδιαφέροντα του υποψηφίου και οι λόγοι για τους οποίους ενδιαφέρεται να ακολουθήσει τις σπουδές του ΔΠΜΣ.

στ) Πιστοποιητικό γνώσης αγγλικής γλώσσας: Απαιτείται ή α) αποδεικτικό γνώσης της αγγλικής γλώσσας επιπέδου B2 (καλή γνώση) ή ανώτερο, σύμφωνα με το σύστημα του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο γίνεται αποδεκτό από τον ΑΣΕΠ, ή β) TOEFL με τουλάχιστον 87 μονάδες στο Internet-based test, ή γ) Απολυτήριο δευτεροβάθμιας ή Πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από Αγγλόφωνο Πανεπιστήμιο (το οποίο έχει αναγνωρισθεί από το ΔΙΚΑΤΣΑ ή ΔΟΑΤΑΠ), ή δ) Πτυχίο Αγγλικής Φιλολογίας.

Σε περίπτωση γνώσης και δεύτερης ξένης γλώσσας υποβάλλεται επίσης το αντίστοιχο πιστοποιητικό.

Οι αλλοδαποί καταθέτουν πιστοποιητικό επάρκειας της ελληνικής γλώσσας από Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας ενός ΑΕΙ ή ελληνικό Απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή πτυχίο ελληνόγλωσσου Πανεπιστημιακού Τμήματος.

ζ) Αποδεικτικά για τυχόν ερευνητική και συγγραφική δραστηριότητα, για συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα κινητικότητας σπουδαστών, καθώς και για επαγγελματική εμπειρία συναφή προς το πεδίο ειδίκευσης.

η) Φωτοτυπία της αστυνομικής ταυτότητας.

θ) Δύο συστατικές επιστολές, κατά πρότίμηση από μέλη ΔΕΠ. Οι συστατικές επιστολές είναι εμπιστευτικές και δεν επιστρέφονται.

Άρθρο 6

Διαδικασία και κριτήρια επιλογής εισακτέων

1. Η αξιολόγηση των υποψηφίων, που μέσα στις προβλεπόμενες προθεσμίες έχουν προσκομίσει όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, γίνεται σε τρεις φάσεις.

2. Η πρώτη φάση είναι προκριματική. Απαραίτητη προϋπόθεση πρόκρισης στην δεύτερη φάση είναι η κατάθεση όλων των απαιτούμενων δικαιολογητικών, μεταξύ των οποίων και η πιστοποίηση γνώσης της αγγλικής γλώσσας με την κατάθεση ενός τίτλου από αυτούς που ορίζονται παραπάνω στο άρθρο 5, παρ. 1 στ.

3. Τα κριτήρια αξιολόγησης της δεύτερης φάσης και οι αντίστοιχες μέγιστες βαθμολογίες (σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1^α του Ν. 3685/2008) είναι:

α) Γενικός βαθμός πτυχίου, πολλαπλασιαζόμενος με τον συντελεστή έξι (6) με ανώτατο όριο τα σαράντα οχτώ (48) μόρια (πτυχία με βαθμό από 8 και πάνω παίρνουν όλα 48 μόρια).

β) Σχετικότητα πτυχίου με το αντικείμενο του ΔΠΜΣ:

- i) Πτυχίο Τμήματος Οικονομικών Επιστημών ή Νομικής ελληνικού Πανεπιστημίου ή ομοταγούς του εξωτερικού (με αντιστοιχία ΔΟΑΤΑΠ): δώδεκα (12) μόρια
- ii) Πτυχίο Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων, Λογιστικής, Διεθνών Σχέσεων, Πολιτικών Επιστημών, Πολυτεχνικής ή Μαθηματικών

ελληνικού Πανεπιστημίου ή ομοταγούς του εξωτερικού (με αντιστοιχία ΔΟΑΤΑΠ): έξι (6) μόρια

iii) Πτυχίο άλλων Τμημάτων ΑΕΙ, ΤΕΙ: μηδέν (0) μόρια

γ) Προηγούμενη ερευνητική δραστηριότητα ή συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα κινητικότητας σπουδαστών: μέχρι δέκα (10) μόρια.

γ) Ενδεχόμενη συναφή επαγγελματική εμπειρία: μέχρι δέκα (10) μόρια, η οποία υπολογίζεται με ένα μόριο ανά έτος εμπειρίας. Όλοι οι υποψήφιοι με συναφή επαγγελματική εμπειρία δέκα ετών και άνω βαθμολογούνται με 10 μόρια.

4. Η τρίτη φάση περιλαμβάνει προφορική συνέντευξη με κλίμακα βαθμολόγησης από μηδέν (0) έως δέκα (10). Ο βαθμός της προφορικής συνέντευξης πολλαπλασιάζεται με τον συντελεστή δύο (2), δηλαδή η συνέντευξη λαμβάνει κατ' ανώτατο όριο είκοσι (20) μόρια.

5. Η διαδικασία της συνέντευξης γίνεται από ειδική επιτροπή Καθηγητών/Λεκτόρων των συνεργαζόμενων Τμημάτων, η οποία συγκροτείται με απόφαση της ΕΔΕ.

6. Η ΕΔΕ αξιολογεί και προκρίνει σε πρώτη συνεδρίαση τους υποψηφίους με βάση τα κριτήρια της δεύτερης φάσης. Στην συνέχεια προωθεί τον σχετικό κατάλογο των προκριθέντων στη δεύτερη φάση στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ, η οποία προσκαλεί τους υποψηφίους για συμμετοχή στην τρίτη φάση.

7. Με βάση την τελική βαθμολογία κάθε υποψηφίου, καταρτίζεται κατάλογος με αξιολογική σειρά. Κατά την κατάρτιση του καταλόγου, ωστόσο, για λόγους διασφάλισης μιας κατά το δυνατό απρόσκοπτης και ισόρροπης ανάπτυξης των διεπιστημονικών προσεγγίσεων του ΔΠΜΣ και στους δύο βασικούς επιστημονικούς του κλάδους, η κατάταξη των υποψηφίων γίνεται έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η συμμετοχή στο ΔΠΜΣ κατά το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον του αριθμού των εισακτέων από αποφοίτους Τμήματος Οικονομικών Επιστημών και κατά το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον από αποφοίτους Τμήματος Νομικής ελληνικού Πανεπιστημίου ή ομοταγούς του εξωτερικού, εφόσον βεβαίως υπάρχουν τόσοι υποψήφιοι από κάθε μία από τις δύο αυτές κατηγορίες. Ο τελικός πίνακας επιτυχόντων επικυρώνεται από την ΕΔΕ.

8. Σε περίπτωση ισοβαθμίας εισάγονται όλοι οι ισοβαθμήσαντες υποψήφιοι.

9. Επιπλέον του αριθμού εισακτέων, γίνεται δεκτός ένας (1) υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.) που πέτυχε στο σχετικό διαγωνισμό μεταπτυχιακών σπουδών εσωτερικού του γνωστικού αντικείμενου του ΔΠΜΣ και ένας (1) αλλοδαπός υπότροφος του Ελληνικού Κράτους. Με απόφαση της ΕΔΕ ο αριθμός των υποτρόφων μπορεί να αυξάνεται.

10. Οι επιτυχόντες ενημερώνονται από τη Γραμματεία του ΔΠΜΣ και καλούνται να απαντήσουν εγγράφως εντός πέντε (5) ημερών, αν αποδέχονται την ένταξή τους στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα και τους όρους λειτουργίας του. Η μη απάντηση από επιλεγέντα υποψήφιο μέσα στην παραπάνω προθεσμία ισοδυναμεί με άρνηση αποδοχής. Εφόσον υπάρξουν αρνήσεις, η Γραμματεία του ΔΠΜΣ ενημερώνει τους αμέσως επομένους στη σειρά αξιολόγησης από το σχετικό κατάλογο επιτυχίας.

Άρθρο 7

Διάρκεια σπουδών

1. Η χρονική διάρκεια για την απονομή του ΜΔΕ είναι τρία (3) ακαδημαϊκά εξάμηνα για το ΔΠΜΣ πλήρους φοίτησης και περιλαμβάνει δύο (2) εξάμηνα διδασκαλίας και ένα (1) εξάμηνο για την εκπόνηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας. Η χρονική διάρκεια για το ΔΠΜΣ μερικής φοίτησης καταλαμβάνει διπλάσιο, αντιστοίχως, αριθμό ακαδημαϊκών εξαμήνων.
2. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθούν ανελλιπώς τις παραδόσεις, τα εργαστήρια και τις λοιπές δραστηριότητες που προβλέπονται για κάθε μάθημα. Το επιτρεπτό όριο απουσιών, αδιακρίτως αν πρόκειται για απουσίες δικαιολογημένες ή μη, είναι μέχρι τέσσερις (4) τρίωρες διαλέξεις. Εάν ο μεταπτυχιακός φοιτητής συγκεντρώνει πέντε (5) απουσίες ή περισσότερες, θα πρέπει να παρακολουθήσει εκ νέου το μάθημα με καταβολή των αντίστοιχων διδάκτρων. Στην περίπτωση αυτή υπόκειται εκ νέου στη διαδικασία αξιολόγησης, οπότε αν και για δεύτερη φορά συγκεντρώσει πέντε (5) απουσίες ή αποτύχει στην εξέταση του μαθήματος, διαγράφεται από το πρόγραμμα. Εάν ο μεταπτυχιακός φοιτητής συγκεντρώνει πέντε (5) ή περισσότερες απουσίες σε τρία και πάνω μαθήματα ανά εξάμηνο, διαγράφεται από το πρόγραμμα.
3. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις είναι δυνατόν να χορηγείται με απόφαση της ΕΔΕ άδεια αναστολής της φοίτησης για χρονικό διάστημα που δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες. Ο χρόνος αναστολής φοίτησης του μεταπτυχιακού φοιτητή δεν υπολογίζεται στη συνολική χρονική διάρκεια της φοίτησης. Μετά τη λήξη της αναστολής φοίτησης, ο φοιτητής είναι υποχρεωμένος να παρακολουθήσει όλα τα μαθήματα, σεμινάρια, πρακτικές ασκήσεις κ.λπ. στα οποία δεν έχει αξιολογηθεί επιτυχώς πριν από την αναστολή φοίτησής του. Ο μεταπτυχιακός φοιτητής, ο οποίος λαμβάνει αναστολή φοίτησης, όταν επανέλθει στη φοίτησή του εξακολουθεί να υπάγεται στο καθεστώς φοίτησης του χρόνου εγγραφής του ως μεταπτυχιακού φοιτητή.
4. Με απόφαση της ΕΔΕ είναι δυνατόν να παρατείνεται κατά ένα (1) έτος ο χρόνος φοίτησης ή/και ο χρόνος εκπόνησης και κατάθεσης της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας.
5. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, ακόμη και με χρήση των δυνατοτήτων των προηγούμενων παραγράφων 2 και 3 του παρόντος άρθρου, ο ανώτατος χρόνος για την περάτωση των σπουδών και την κατάθεση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας του ΔΠΜΣ δεν μπορεί να υπερβεί τα τρία (3) έτη από την εγγραφή του μεταπτυχιακού φοιτητή στο Πρόγραμμα πλήρους φοίτησης.
6. Η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται κατά τις απογευματινές ώρες και μπορεί επίσης να γίνεται και το Σάββατο ή/και την Κυριακή, για να διευκολύνονται οι εργαζόμενοι ή ασκούντες επάγγελμα μεταπτυχιακοί φοιτητές. Η κατάρτιση του προγράμματος διδασκαλίας καθορίζεται από την ΕΔΕ.
7. Η έναρξη και λήξη των εξαμήνων καθορίζεται από την ΕΔΕ. Ενδεικτικά, το χειμερινό εξάμηνο αρχίζει τη Δευτέρα της τελευταίας εβδομάδας του Σεπτεμβρίου ή το αργότερο, της πρώτης εβδομάδας του Οκτωβρίου και διαρκεί 13 πλήρεις

εβδομάδες. Το εαρινό εξάμηνο αρχίζει τη δεύτερη ή τρίτη Δευτέρα του Φεβρουαρίου και διαρκεί 13 πλήρεις εβδομάδες.

Άρθρο 8 **Υποχρεώσεις μεταπτυχιακών φοιτητών**

1. Οι φοιτητές του ΔΠΜΣ είναι υποχρεωμένοι:

α) Να παρακολουθούν κανονικά και ανελλιπώς τα μαθήματα του ισχύοντος προγράμματος σπουδών, υπογράφοντας στο παρουσιολόγιο.

β) Να υποβάλλουν μέσα στις προβλεπόμενες προθεσμίες τις απαιτούμενες εργασίες για κάθε μάθημα.

γ) Να προσέρχονται στις προβλεπόμενες εξετάσεις.

δ) Να υποβάλλουν μέχρι την ημερομηνία που ανακοινώνεται από τη Γραμματεία την έντυπη δήλωση με το μάθημα ή τα μαθήματα επιλογής που επιθυμούν να παρακολουθήσουν κάθε εξάμηνο.

ε) Να υποβάλλουν στη Γραμματεία, πριν από την αξιολόγηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής τους εργασίας, υπεύθυνη δήλωση ότι σε αυτήν δεν περιέχονται στοιχεία λογοκλοπής.

στ) Να εκπληρώνουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις στις ημερομηνίες που ορίζονται από τη Γραμματεία του προγράμματος. Για να επιτραπεί στους φοιτητές η ανάληψη Διπλωματικής Εργασίας θα πρέπει να έχουν τακτοποιηθεί οι οικονομικές τους υποχρεώσεις των δύο πρώτων εξαμήνων.

ζ) Να σέβονται και να τηρούν τις αποφάσεις της ΕΔΕ καθώς και την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

η) Οι υπότροφοι φοιτητές είναι επιπλέον υποχρεωμένοι, με απόφαση της ΕΔΕ, να προσφέρουν έργο φροντιστηριακό στα μαθήματα, στα Εργαστήρια και στην Έρευνα για το ΔΠΜΣ.

Η μη τήρηση όλων των παραπάνω, χωρίς σοβαρή και τεκμηριωμένη δικαιολογία, αποτελεί λόγο αποκλεισμού του φοιτητή από το πρόγραμμα.

2. Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που θα καταληφθεί να αντιγράφει σε εργασίες ή εξετάσεις για πρώτη φορά, θα αποκλείεται από την εξέταση του αντίστοιχου μαθήματος, θα βαθμολογείται με Ε και θα υποχρεώνεται να παρακολουθήσει εκ νέου το μάθημα την επόμενη περίοδο με τις ανάλογες πρόσθετες οικονομικές υποχρεώσεις. Η δεύτερη φορά που θα καταληφθεί να αντιγράφει στη διάρκεια των σπουδών του επιφέρει την οριστική διαγραφή του φοιτητή από το πρόγραμμα.

Σε περιπτώσεις λογοκλοπής ή παράλειψης αναφοράς (όπως ορίζονται από το άρθρο 16) στη μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, η ελάχιστη κύρωση, μετά από απόφαση της ΕΔΕ, είναι η υποχρέωση του φοιτητή να επιλέξει άλλον επιβλέποντα καθηγητή με διαφορετικό θέμα Διπλωματικής και να επαναλάβει το τρίτο εξάμηνο με ανάλογες πρόσθετες οικονομικές υποχρεώσεις, ενώ μέγιστη κύρωση μπορεί να είναι η οριστική διαγραφή του από το Πρόγραμμα. Αν έχει αποφοιτήσει, γίνεται ανάκληση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος και προώθηση του θέματος από την ΕΔΕ στο Δικαστικό Γραφείο του Πανεπιστημίου για τη διενέργεια των σχετικών νομικών διαδικασιών.

Άρθρο 9 **Υποχρεώσεις διδασκόντων**

1. Ο υπεύθυνος (σε περίπτωση συνδιδασκαλίας: οι υπεύθυνοι) για τη διδασκαλία μαθήματος στο ΔΠΜΣ είναι υποχρεωμένος:

α) Να τηρεί πιστά και επακριβώς το πρόγραμμα και το ωράριο των παραδόσεων του μαθήματος.

β) Να ελέγχει αν οι φοιτητές που είναι παρόντες και μόνο αυτοί έχουν υπογράψει στο παρουσιολόγιο.

γ) Να καθορίζει το περιεχόμενο του μεταπτυχιακού μαθήματος, στα πλαίσια της ύλης της ειδικότερης θεματικής του, με τρόπο ακαδημαϊκά έγκυρο και σύμφωνο με τις τρέχουσες εξελίξεις, όπως αυτό προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τη χρήση διεθνώς καθιερωμένων σύγχρονων συγγραμμάτων και λοιπών επιστημονικών δημοσιευμάτων από τη διεθνή βιβλιογραφία.

δ) Να φροντίζει για τη συστηματική συσχέτιση του θεωρητικού μέρους της διδασκαλίας με την υψηλού επιπέδου πρακτική εφαρμογή της. Η προσπάθεια αυτή να ενισχύεται με τη μελέτη και ανάλυση χαρακτηριστικών περιπτώσεων από την πράξη των συναφών επαγγελμάτων και με αξιοποίηση προσκεκλημένων ομιλητών, αναγνωρισμένων για την επαγγελματική πείρα και τις ειδικές επιστημονικές γνώσεις τους, ή με συνδυασμό και των δύο.

ε) Να τηρεί τουλάχιστον δύο (2) ώρες γραφείου την εβδομάδα, που θα επιτρέπουν την απρόσκοπτη επικοινωνία των φοιτητών μαζί του για θέματα που άπτονται των σπουδών τους και του συγκεκριμένου μαθήματος.

στ) Κατά την έναρξη του εξαμήνου, να υποβάλλει προς διανομή στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ το αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας του μαθήματος (syllabus), που θα καλύπτει σε εβδομαδιαία βάση την ύλη για κάθε διδασκόμενη ενότητα του μαθήματος, προτάσεις χαρακτηριστικών περιπτώσεων για μελέτη, καθώς και τη σχετική σύγχρονη βιβλιογραφία και αρθρογραφία.

ζ) Τα μέλη των Τριμελών Συμβουλευτικών Επιτροπών των μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών υποχρεούνται να υποβάλλουν στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ το έντυπο βαθμολογίας και αξιολόγησης της εργασίας για έγκριση από την ΕΔΕ του ΔΠΜΣ.

η) Κάθε διδάσκων που έχει τουλάχιστον τρία (3) χρόνια προϋπηρεσίας στο ΔΠΜΣ και ανήκει σε ένα από τα συνεργαζόμενα Τμήματα έχει την υποχρέωση να αποδέχεται τον ορισμό του από την ΕΔΕ ως Συμβούλου Σπουδών για έναν αριθμό μεταπτυχιακών φοιτητών. Τα τρία (3) πρώτα έτη λειτουργίας του ΔΠΜΣ οι Σύμβουλοι Σπουδών επιλέγονται, με απόφαση της ΕΔΕ, μεταξύ των διδασκόντων με τη μεγαλύτερη διδακτική εμπειρία σε μαθήματα μεταπτυχιακού επιπέδου. Ο Σύμβουλος Σπουδών έχει την ευθύνη της παροχής συμβουλών προς τους φοιτητές σχετικά με τις σπουδές, την επιλογή μαθημάτων, την επιλογή κατεύθυνσης εξειδίκευσης, τη διπλωματική εργασία και άλλα συναφή θέματα. Ο ορισμός του Συμβούλου Σπουδών πραγματοποιείται με την έναρξη κάθε νέου κύκλου του ΔΠΜΣ και διαρκεί καθ' όλη τη διάρκεια σπουδών του μεταπτυχιακού φοιτητή. Αντικατάσταση του Συμβούλου Σπουδών δεν είναι δυνατή, παρά μόνο για αναπότρεπτο λόγο που κρίνεται από την ΕΔΕ.

θ) Κάθε διδάσκων του ΔΠΜΣ οφείλει να σέβεται και να τηρεί τις αποφάσεις της ΕΔΕ καθώς και την ακαδημαϊκή δεοντολογία (π.χ. να μη χρησιμοποιεί μεταπτυχιακούς φοιτητές για ιδίους ερευνητικούς σκοπούς).

2. Η μη τήρηση όλων των παραπάνω, χωρίς σοβαρή και τεκμηριωμένη δικαιολογία, αποτελεί λόγο για διακοπή, με απόφαση της ΕΔΕ, της διδακτικής ή άλλης σχέσης του διδάσκοντα με το πρόγραμμα.

Άρθρο 10 Αξιολόγηση μεταπτυχιακών φοιτητών

1. Η αξιολόγηση των μεταπτυχιακών φοιτητών για κάθε μάθημα γίνεται από τον διδάσκοντα με συνδυασμό εργασιών και εξετάσεων προόδου. Ο τρόπος εξέτασης και βαθμολογίας των φοιτητών διασφαλίζει το αδιάβλητο, την αντικειμενικότητα, τη διαφάνεια και τη συνέπεια, ενώ θα πρέπει να υπάρχουν δύο τουλάχιστον στοιχεία αξιολόγησης ανά κύρια ανάθεση. Η αξιολόγηση των επιδόσεων των φοιτητών γίνεται, από το 5 έως το 10 με δυνατότητα βαθμολόγησης: 5, 5.5, 6, 6.5, 7, 7.5, 8, 8.5, 9, 9.5, 10, ΕΛΛ (Ελλιπώς), και Ε (Αποτυχία, Επανάληψη).

α) Βαθμός ΕΛΛ (Ελλιπώς) δίδεται από το διδάσκοντα στην περίπτωση που ο φοιτητής, εξαιτίας σοβαρού λόγου, δεν έχει ολοκληρώσει οποιαδήποτε υποχρέωση που υπάγεται στις διαδικασίες αξιολόγησης του μαθήματος (π.χ. μη προσέλευση σε εξέταση ή η μη εμπρόθεσμη παράδοση υποχρεωτικής εργασίας για λόγους υγείας). Ο βαθμός ΕΛΛ μπορεί να αντικατασταθεί με βαθμό επιτυχίας εφόσον ο φοιτητής εκπληρώσει εντός τριών εβδομάδων από την ανακοίνωση της βαθμολογίας για το χειμερινό εξάμηνο και εντός του μηνός Σεπτεμβρίου για το εαρινό εξάμηνο όλες τις εκκρεμείς υποχρεώσεις του σχετικά με το μάθημα και γνωστοποιείται στη Γραμματεία με σχετικό έγγραφο του διδάσκοντα. Αν αυτό δεν συμβεί μέσα στην παραπάνω προθεσμία, ο φοιτητής υποχρεούται να επαναλάβει το μάθημα.

β) Βαθμός Ε (Αποτυχία, Επανάληψη) αντιστοιχεί σε βαθμό κάτω από πέντε (5) ή στην περίπτωση που ο φοιτητής δεν παρουσιαστεί αδικαιολόγητα στις εξετάσεις. Η επαναληπτική εξέταστική ορίζεται για το χειμερινό εξάμηνο σε διάστημα τριών εβδομάδων από την ανακοίνωση της βαθμολογίας και για το εαρινό εξάμηνο εντός του μηνός Σεπτεμβρίου, σε όλη την ύλη του μαθήματος. Η τελική βαθμολογία του φοιτητή ο οποίος συμμετείχε σε επαναληπτική εξέταση διαμορφώνεται ως ο σταθμικός μέσος όρος ανάμεσα στο βαθμό που θα επιτύχει στην επαναληπτική εξέταση, με σχετικό βάρος $2/3$, και το βαθμό 3 (τρία) που θεωρείται ως το αριθμητικό αντίστοιχο του Ε όσον αφορά την επαναληπτική εξέταση, με σχετικό βάρος ίσο προς $1/3$ του συνολικού βαθμού. Π.χ., αν ο βαθμός του φοιτητή στην επαναληπτική εξέταση είναι $6/10$, τότε ο βαθμός του υπολογίζεται ως $6 \times (2/3) + 3 \times (1/3) = 5$. Αν ο βαθμός της επαναληπτικής είναι $5/10$, τότε $5 \times (2/3) + 3 \times (1/3) = 4.3$, το οποίο αποτελεί μη προβιβάσιμο βαθμό και αντικαθίσταται εκ νέου με Ε. Τα αποτελέσματα των επαναληπτικών αυτών εξετάσεων πρέπει να αποσταλούν στη Γραμματεία μέσα σε μία (1) εβδομάδα από τη διενέργειά τους. Εφ' όσον και μετά την επαναληπτική εξέταση ο βαθμός στο συγκεκριμένο μάθημα παραμένει Ε, καλείται να επαναλάβει το μάθημα πληρώνοντας εκ νέου τα σχετικά δίδακτρα. Σε περίπτωση επανάληψης του μαθήματος, ο βαθμός Ε της πρώτης προσπάθειας διαγράφεται και η αξιολόγηση του φοιτητή ακολουθεί τους κανόνες που διαμορφώνει ο εκάστοτε διδάσκων του μαθήματος κατά τη νέα περίοδο διδασκαλίας του. Ο φοιτητής έχει εκ νέου δικαίωμα σε επαναληπτική εξέταση, αλλά σε περίπτωση νέας αποτυχίας και μετά την επαναληπτική εξέταση διαγράφεται από το πρόγραμμα με απόφαση της ΕΔΕ, ανεξαρτήτως αριθμού αποτυχιών σε άλλα μαθήματα.

2. Προκειμένου να συνεχίσει τις σπουδές του στο Β' εξάμηνο, ο φοιτητής θα πρέπει μετά τις εξετάσεις του Α' εξαμήνου να μην έχει αποτύχει σε περισσότερα των δύο μαθημάτων. Σε περίπτωση που ο φοιτητής δεν εξασφαλίζει τα ανωτέρω, αποκλείεται από το πρόγραμμα. Ο φοιτητής θα πρέπει να έχει εξετασθεί επιτυχώς σε όλα τα

μαθήματα που απαιτούνται για μια από τις κατευθύνσεις του ΔΠΜΣ, προκειμένου να του επιτραπεί η εκπόνηση διπλωματικής εργασίας.

3. Η κρίση και η βαθμολόγηση της διπλωματικής εργασίας γίνεται από τριμελή εξεταστική επιτροπή με την ίδια παραπάνω κλίμακα της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

4. Οι διδάσκοντες υποχρεούνται να εκδίδουν τα αποτελέσματα των εξετάσεων το αργότερο μέσα σε διάστημα δεκαπέντε (15) ημερών από την ημέρα εξέτασης. Ωστόσο, ειδικά για την περίπτωση επαναληπτικών εξετάσεων, ισχύει η βραχύτερη προθεσμία της παραγράφου 1 περ. β' του παρόντος άρθρου.

5. Ο βαθμός του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης εξάγεται από τη διαίρεση διά του αριθμού δώδεκα (12) του αθροίσματος α) των βαθμών των οκτώ (8) μαθημάτων (4 μαθημάτων του Α' και 4 μαθημάτων του Β' εξαμήνου) και β) του βαθμού της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας πολλαπλασιασμένου με τον συντελεστή τέσσερα (4), ήτοι $\text{βαθμός πτυχίου} = (\text{άθροισμα βαθμών } 8 \text{ μαθημάτων}) + (\text{βαθμός διπλωματικής } \times 4) \text{ διά } 12$. Ο βαθμός της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας εξάγεται από το μέσο όρο της βαθμολόγησής της από τα τρία μέλη της εξεταστικής επιτροπής. Η κλίμακα κατανομής των βαθμών για τον χαρακτηρισμό του τίτλου σπουδών είναι:

ΑΡΙΣΤΑ:	8,50 ΕΩΣ 10,00
ΛΙΑΝ ΚΑΛΩΣ:	6,50 ΕΩΣ 8,49
ΚΑΛΩΣ:	5,00 ΕΩΣ 6,49

Άρθρο 11

Αξιολόγηση μαθημάτων και διδασκόντων

1. Η αξιολόγηση των μαθημάτων (συμπεριλαμβανομένων και των προαιρετικών μαθημάτων υποβάθρου) διενεργείται από τη ΜΟΔΠΠ του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, σύμφωνα με τα ισχύοντα πρότυπα και κανόνες, καθώς και από τους φοιτητές του ΔΠΜΣ. Μετά την ολοκλήρωση ενός μαθήματος, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές αξιολογούν αυτό με βάση έντυπο ερωτηματολόγιο που συμπληρώνουν, το οποίο καλύπτει το μάθημα ως προς το περιεχόμενο, τον τρόπο διδασκαλίας, το βαθμό συσχέτισής του με την πράξη και τις κατευθυντήριες αρχές του μεταπτυχιακού προγράμματος.

2. Αξιολόγηση Διδασκόντων

α) Η αξιολόγηση του διδάσκοντα από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές γίνεται με κριτήρια τις γνώσεις και την ικανότητα μετάδοσής τους στους φοιτητές, το επίπεδο της προετοιμασίας του, τη χρησιμοποίηση της πλέον σύγχρονης και διεθνώς καθιερωμένης -για υψηλού επιπέδου μεταπτυχιακές σπουδές- βιβλιογραφίας, την προθυμία του να απαντά σε ερωτήσεις, την έγκαιρη βαθμολόγηση και επιστροφή εργασιών και γραπτών εξετάσεων, την τήρηση των ωρών διδασκαλίας του μαθήματος και των ωρών γραφείου, κλπ.

β) Η αξιολόγηση των διδασκόντων από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές γίνεται με ευθύνη της Γραμματείας του ΔΠΜΣ τις δύο τελευταίες εβδομάδες της διδασκαλίας για κάθε διδάσκοντα. Τα ανωνύμως συμπληρωμένα έντυπα

τοποθετούνται σε φάκελο από φοιτητή, ο οποίος τον παραδίδει σφραγισμένο στη Γραμματεία. Η ανάλυση των εντύπων αξιολόγησης με τις παρατηρήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών και οι συγκριτικοί πίνακες καταρτίζονται με ευθύνη της Γραμματείας.

γ) Εάν ο διδάσκων αξιολογηθεί δύο συνεχόμενες φορές στο ίδιο μάθημα του ΔΠΜΣ με βαθμολογία χαμηλότερη του τρία (3), στην κλίμακα αξιολόγησης από το ένα (1) έως το πέντε (5), δεν θα έχει τη δυνατότητα διδασκαλίας του μαθήματος αυτού στο ΔΠΜΣ για το επόμενο ακαδημαϊκό έτος (δύο εξάμηνα). Οι δύο συνεχόμενες φορές μπορεί να είναι στο ίδιο ακαδημαϊκό έτος (χειμερινό – εαρινό εξάμηνο) ή σε δύο συνεχόμενα ακαδημαϊκά έτη (εαρινό εξάμηνο του ενός έτους – χειμερινό του επόμενου έτους ή χειμερινό εξάμηνο του ενός έτους – κενό εξάμηνο – χειμερινό εξάμηνο του επόμενου έτους).

δ) Για περιπτώσεις με σοβαρά παράπονα φοιτητών, η ΕΔΕ έχει την υποχρέωση να λάβει τα ενδεδειγμένα μέτρα (σύσταση, παρακράτηση της διδακτικής αποζημίωσης, αντικατάσταση διδάσκοντα) για τη θεραπεία των προβλημάτων που έχουν διαπιστωθεί.

ε) Μετά την υποβολή της καταστάσεως βαθμολογίας για το μάθημα, παραδίδεται και στον διδάσκοντα ο πίνακας της αξιολόγησης με τις τυχόν παρατηρήσεις καθώς και ο πίνακας με τα σχετικά συγκριτικά στοιχεία.

στ) Σε περιπτώσεις που ένα μάθημα συνεχίζει να διεξάγεται με τρόπο που δημιουργεί προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία του ΔΠΜΣ, η Ε.Δ.Ε. αποφασίζει την αντικατάσταση του διδάσκοντα, ανεξαρτήτως αν αυτός ανήκει σε Τμήμα των συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων ή είναι εξωτερικός συνεργάτης.

Άρθρο 12

Διδακτικό προσωπικό

1. Οι διδάσκοντες στο ΔΠΜΣ ορίζονται από την ΕΔΕ. Τα κριτήρια επιλογής των διδασκόντων στο ΔΠΜΣ είναι η συνάφεια της ειδικότητας, της εμπειρίας και του διδακτικού και ερευνητικού τους έργου με το αντικείμενο του ΔΠΜΣ. Το κριτήριο της αποτελεσματικής και αρμονικής συνεργασίας υπερισχύει των ιεραρχικών αντιλήψεων. Τόσο για τη διοίκηση όσο και για τους διδάσκοντες στο ΔΠΜΣ αναγκαία είναι η προσήλωση στη φιλοσοφία και τις διεπιστημονικές αρχές του Προγράμματος.

2. Τη διδασκαλία των μαθημάτων και τις ασκήσεις στο ΔΠΜΣ μπορούν να αναλαμβάνουν:

α) Καθηγητές και Λέκτορες των συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων ή άλλου Α.Ε.Ι., αποχωρήσαντες λόγω ορίου ηλικίας καθηγητές, επισκέπτες καθηγητές και ειδικοί επιστήμονες.

β) Ερευνητές αναγνωρισμένων ερευνητικών ιδρυμάτων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος και έχουν επαρκή επιστημονική συγγραφική ή ερευνητική δραστηριότητα.

γ) Επιστήμονες αναγνωρισμένου κύρους, οι οποίοι διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις ή σχετική εμπειρία στο γνωστικό αντικείμενο του ΔΠΜΣ, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 παρ. 1 του Ν. 3685/2008. και του άρθρου 26 παρ. 10 του Ν. 3549/2007.

3. Η επιλογή των διδασκόντων στο ΔΠΜΣ γίνεται από την ΕΔΕ, με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

α) Τη συνάφεια του γνωστικού αντικειμένου του υποψηφίου, σύμφωνα με το βιογραφικό του σημείωμα, με τις απαιτήσεις των μαθημάτων του ΔΠΜΣ, τα οποία θα αναλάβει να διδάξει.

β) Τη διαθεσιμότητα του υποψηφίου στο ΔΠΜΣ για τουλάχιστον δύο (2) ακαδημαϊκά έτη, έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η ολοκλήρωση της διδασκαλίας του μαθήματος και η επίβλεψη και εξέταση των μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών τις οποίες θα αναλάβει.

β) Το δημοσιευμένο ερευνητικό έργο του υποψηφίου, το οποίο για τους διδάσκοντες το οικονομικό σκέλος των μαθημάτων αφορά κυρίως σε επιστημονικά περιοδικά διεθνούς κυκλοφορίας.

γ) Τις τυχόν προηγούμενες αξιολογήσεις φοιτητών, κυρίως από μαθήματα μεταπτυχιακού επιπέδου.

4. Η ωριαία αποζημίωση των διδασκόντων για τη διδασκαλία καθώς και η αποζημίωσή τους για την επίβλεψη διπλωματικής εργασίας (thesis) ρυθμίζονται με απόφαση της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ.

5. Η ανάθεση της διδασκαλίας των μαθημάτων γίνεται κατά κανόνα σε δύο διδάσκοντες, ένας εκ των οποίων καλύπτει το νομικό και ένας το οικονομικό σκέλος του μαθήματος. Κατ' εξαίρεση ένα μάθημα μπορεί να ανατίθεται σε έναν μόνο διδάσκοντα, εάν δεν περιλαμβάνει διεπιστημονικές προσεγγίσεις ή εάν ο συγκεκριμένος διδάσκων κρίνεται επαρκής για την ανάπτυξή τους. Οι διδάσκοντες ή ο διδάσκων, μπορεί να προσκαλέσει εξειδικευμένους επιστήμονες για να δώσουν διαλέξεις κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Οι προσκεκλημένοι επιστήμονες μπορούν να καλύπτουν συνολικά όχι περισσότερες των τεσσάρων (4) διαλέξεων. Όταν η ανάθεση του μαθήματος γίνεται σε έναν μόνο διδάσκοντα, αυτός θα πρέπει να πραγματοποιήσει αυτοπροσώπως τουλάχιστον τις οκτώ (8) από τις δώδεκα (12) προβλεπόμενες διαλέξεις και να διεξαγάγει ο ίδιος τις εξετάσεις του μαθήματος. Όταν η ανάθεση του μαθήματος γίνεται σε δύο διδάσκοντες, θα πρέπει ο καθένας από αυτούς να πραγματοποιήσει αυτοπροσώπως τουλάχιστον τις τέσσερις (4) από τις προβλεπόμενες δώδεκα (12) διαλέξεις καθώς και να συμμετάσχει στην διεξαγωγή των εξετάσεων του μαθήματος.

6. Ο μέγιστος αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών που δύναται να αναλάβει κάθε ένας διδάσκων για επίβλεψη διπλωματικών εργασιών είναι πέντε (5) για κάθε ακαδημαϊκό έτος. Εάν η φύση του θέματος της διπλωματικής εργασίας άπτεται πέραν του ενός επιστημονικών πεδίων είναι δυνατή η συνεργασία δύο διδασκόντων.

Άρθρο 13 Μαθήματα

1. Τα μαθήματα που πρέπει να παρακολουθήσει κατά εξάμηνο κάθε φοιτητής καθορίζονται από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 της ισχύουσας σχετικής πρυτανικής απόφασης, όπως αυτά εξειδικεύονται κατ' έτος με απόφαση της ΕΔΕ.

2. Κατά το μήνα Ιούνιο κάθε έτους, η ΕΔΕ με απόφασή της αναθέτει σε Καθηγητές και Λέκτορες, που έχουν δηλώσει εγγράφως τη σχετική ετοιμότητά τους, τα μαθήματα που θα διδάξουν κατά το επόμενο ακαδημαϊκό έτος.

Άρθρο 14

Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία

1. Μετά την ολοκλήρωση των μαθημάτων του Β΄ Εξαμήνου, ο μεταπτυχιακός φοιτητής πρέπει να ετοιμάσει προκαταρκτικό περίγραμμα έρευνας για την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας και να επιλέξει επιβλέποντα καθηγητή, με τη σύμφωνη γνώμη του τελευταίου. Ο επιβλέπων μπορεί να είναι: α) Καθηγητής ή Λέκτορας των συμμετεχόντων στο ΔΠΜΣ Τμημάτων ή β) Καθηγητής ή Λέκτορας άλλων Τμημάτων των συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων ή άλλου ΑΕΙ, ο οποίος έχει μερική ή εξ ολοκλήρου ανάθεση διδασκαλίας μαθήματος στο ΔΠΜΣ. Στο περίγραμμα έρευνας του μεταπτυχιακού φοιτητή πρέπει να προσδιορίζεται το θέμα που θα αναλυθεί, η μεθοδολογία της επιστημονικής του προσέγγισης καθώς και η βιβλιογραφία που θα χρησιμοποιηθεί. Η αποδοχή της ερευνητικής πρότασης του μεταπτυχιακού φοιτητή από τον επιβλέποντα γίνεται με κριτήρια τη συνάφεια του θέματος με το αντικείμενο του ΔΠΜΣ, την προσδοκώμενη επιστημονική συμβολή και τα διαφαινόμενα στοιχεία πρωτοτυπίας ως προς την προσέγγιση του υπό διερεύνηση ειδικότερου αντικειμένου. Η αποδοχή αυτή της ερευνητικής πρότασης επικυρώνεται με απόφαση της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ.
2. Το θέμα της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας εγγράφεται σε ειδικό κατάλογο μεταπτυχιακών μελετών που τηρείται στη Γραμματεία. Στον κατάλογο αυτόν περιλαμβάνονται απαραίτητως τα ονοματεπώνυμα του υποψηφίου και του επιβλέποντος, η ημερομηνία έγκρισης του θέματος από την ΕΔΕ και η ημερομηνία περάτωσης της διαδικασίας, είτε με αποδοχή είτε με απόρριψη.
3. Ανάλογα με την εξέλιξη της εκπόνησης της διπλωματικής του εργασίας, ο μεταπτυχιακός φοιτητής ενημερώνει τον επιβλέποντα καθηγητή, ο οποίος παρακολουθεί, με ημερολόγιο προόδου, αν τηρούνται οι στόχοι και οι προδιαγραφές της έρευνας.
4. Όταν περατωθεί η σύνταξη της διπλωματικής εργασίας, αυτή υποβάλλεται σε τρία (3) αντίτυπα στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ, με τη σύμφωνη γνώμη του επιβλέποντος καθηγητή ότι πληροί τις προϋποθέσεις για να εισαχθεί προς κρίση.
5. Για την εξέταση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας ορίζεται από την ΕΔΕ Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν ο επιβλέπων καθηγητής και δύο (2) ακόμη μέλη, τα οποία πρέπει να έχουν την ίδια ή συναφή επιστημονική ειδικότητα με το γνωστικό αντικείμενο της διπλωματικής εργασίας. Η Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή υποβάλλει την αξιολόγηση και τη βαθμολογία της διπλωματικής εργασίας στη Γραμματεία, για έγκριση από την ΕΔΕ του ΔΠΜΣ.
6. Μετά την ολοκλήρωση της συγγραφής της διπλωματικής εργασίας και τον ορισμό της Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής, ο μεταπτυχιακός φοιτητής παρουσιάζει τα κύρια σημεία της διπλωματικής του εργασίας με τα συμπεράσματά της. Οι παρουσιάσεις των μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών γίνονται υποχρεωτικά στο τέλος του Γ΄ εξαμήνου για το σύνολο των μεταπτυχιακών φοιτητών. Η πρόσκληση και ανακοίνωση για τη δημόσια παρουσίαση των διπλωματικών εργασιών απευθύνεται από τον Διευθυντή του ΔΠΜΣ, ύστερα από συνεννόηση με τον επιβλέποντα καθηγητή, ο οποίος συντονίζει και προεδρεύει στη διαδικασία αυτή. Η έκταση και η μορφή της παρουσίασης της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας καθορίζονται στον Οδηγό Σπουδών.

7. Μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από τον ορισμό της, η Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή αποφαινεται για την αποδοχή ή μη και για τη βαθμολόγηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας, με κλίμακα βαθμολογίας από μηδέν (0) έως δέκα (10), αποστέλλοντας στη Γραμματεία του ΔΠΜΣ το πρακτικό της εξέτασης του υποψηφίου. Αν, μετά την παρέλευση αυτής της προθεσμίας, διαπιστώνεται ότι ένα μέλος της Επιτροπής δεν έχει ανταποκριθεί στις σχετικές υποχρεώσεις του, το μέλος αυτό αντικαθίσταται με απόφαση της ΕΔΕ. Στην περίπτωση αυτή η διαδικασία αποδοχής και βαθμολόγησης της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας πρέπει να ολοκληρωθεί εντός τριάντα (30) ημερών.

8. Για να γίνει αποδεκτή από την Τριμελή Εξεταστική Επιτροπή μια μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, πρέπει να ανταποκρίνεται στις παρακάτω απαιτήσεις:

α) Το θέμα και το περιεχόμενο της εργασίας να είναι συναφές με το αντικείμενο του ΔΠΜΣ.

β) Η πραγμάτευση του θέματος, χωρίς κατ' ανάγκη να έχει παντελώς νέα στοιχεία, να γίνεται με τέτοιο τρόπο προσέγγισης των πηγών και της βιβλιογραφίας, ώστε να παρουσιάζεται η προσωπική ερευνητική προσπάθεια και επίδοση του υποψηφίου.

9. Με απόφαση της ΕΔΕ είναι δυνατό να παρατείνεται κατά ένα (1) έτος ο χρόνος σύνταξης και κατάθεσης της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη, ο φοιτητής διαγράφεται και ο κύκλος σπουδών θεωρείται ότι δεν ολοκληρώθηκε.

10. Δεν είναι δυνατή η αλλαγή του θέματος της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας του φοιτητή, παρά μόνο με απόφαση της ΕΔΕ μετά από αιτιολογημένη εισήγηση του επιβλέποντα καθηγητή. Η αλλαγή θέματος μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση λόγο για παράταση των παραπάνω προθεσμιών.

Άρθρο 15 **Οδηγός Σπουδών**

Με την έναρξη του ΔΠΜΣ δημοσιεύεται και αναρτάται Οδηγός Σπουδών του ΔΠΜΣ ο οποίος επικαιροποιείται τακτικά και τροποποιείται, όταν υπάρξει ανάγκη. Ο Οδηγός Σπουδών περιλαμβάνει, ιδίως, το πρόγραμμα μαθημάτων, τα ονοματεπώνυμα των διδασκόντων, τα δικαιώματα των μεταπτυχιακών φοιτητών (κοινωνικές παροχές, υποτροφίες, δάνεια, διδακτικά βιβλία, βοηθήματα κ.λ.π.), τις υποχρεώσεις τους (με εξειδίκευση του άρθρου 8 του παρόντος), καθώς και πληροφορίες για τη λειτουργία των σπουδαστηρίων, των εργαστηρίων και των βιβλιοθηκών των συνεργαζόμενων Τμημάτων και Σχολών.

Άρθρο 16 **Λογοκλοπή/Παράλειψη αναφοράς σε χρησιμοποιηθείσα βιβλιογραφία**

1. Καταθέτοντας οποιαδήποτε εργασία, ο φοιτητής υποχρεούται να αναφέρει αν χρησιμοποίησε το έργο και τις απόψεις άλλων. Η λογοκλοπή αποτελεί σοβαρό ακαδημαϊκό παράπτωμα. Λογοκλοπή θεωρείται η εν μέρει ή εν όλω αντιγραφή ή χρησιμοποίηση στοιχείων εργασίας άλλου, δημοσιευμένης ή μη, χωρίς τη δέουσα

ακριβή και σαφή αναφορά στη συγκεκριμένη πηγή, καθώς και η παράθεση οποιουδήποτε υλικού τεκμηρίωσης, ακόμη και από μελέτες του ιδίου του υποψηφίου, χωρίς σχετική ακριβή και σαφή αναφορά.

2. Στις παραπάνω περιπτώσεις, μετά από αιτιολογημένη εισήγηση του επιβλέποντος καθηγητή, η ΕΔΕ μπορεί να αποφασίσει την οριστική διαγραφή του υποψηφίου από το Πρόγραμμα.

Άρθρο 17 **Αναγόρευση διπλωματούχων**

1. Η αναγόρευση των μεταπτυχιακών φοιτητών σε διπλωματούχους του ΔΠΜΣ γίνεται με ανακοίνωσή της ενώπιον της ΕΔΕ, στην οποία παρίστανται οι ενδιαφερόμενοι. Η διαδικασία αυτή μπορεί να είναι δημόσια.

2. Ο αποφοιτήσας μεταπτυχιακός φοιτητής μπορεί να λαμβάνει, και πριν από την επίσημη αναγόρευσή του ως διπλωματούχου, πιστοποιητικό για την επιτυχή αποπεράτωση του κύκλου σπουδών του ΔΠΜΣ για διοικητική χρήση.

3. Το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα τυπώνεται σε καλαίσθητη ειδική περγαμινή, για την οποία οι μεταπτυχιακοί φοιτητές θα καταβάλλουν στο Ταμείο του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (Επιτροπή Ερευνών) το ποσό των 40 ευρώ. (Το ποσό αυτό αφορά τη δαπάνη για την αγορά της μεμβράνης και των εξόδων εκτύπωσής της). Με την καταβολή του παραπάνω ποσού οι μεταπτυχιακοί φοιτητές πέρα από τη μεμβράνη του πτυχίου, θα δικαιούνται να λάβουν δωρεάν ένα (1) αντίγραφο πτυχίου ένα (1) πιστοποιητικό αναλυτικής βαθμολογίας, και (2) δύο παραρτήματα διπλώματος ένα (1) στην ελληνική και ένα (1) στην αγγλική γλώσσα. Για κάθε νέο αντίγραφο πτυχίου, για την έκδοση πιστοποιητικού αναλυτικής βαθμολογίας ή οποιασδήποτε άλλης βεβαίωσης από τη Γραμματεία του Δ.Π.Μ.Σ. του Πανεπιστημίου, οι πτυχιούχοι θα πρέπει να καταβάλλουν στο Ταμείο του Πανεπιστημίου (Επιτροπή Ερευνών) το ποσό των 5 ευρώ.

Άρθρο 18 **Παράλληλες εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες**

1. Εκτός από τη διδασκαλία μαθημάτων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος μπορεί να λαμβάνουν χώρα παράλληλες εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες (σύμφωνα με τα οριζόμενα από την Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας).

2. Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να συνίστανται σε λειτουργία ταχύρυθμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων γενικού ή εξειδικευμένου χαρακτήρα, εκπαίδευση στελεχών συγκεκριμένης διάρκειας, συμμετοχή ή επιμέλεια σε διάφορες εκδόσεις ή ερευνητικά προγράμματα συναφή με την παροχή υπηρεσιών σε επιχειρήσεις κ. ά.

3. Σε αυτούς που παρακολουθούν παράλληλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες του προγράμματος χορηγείται, μετά από σχετική απόφαση της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ, ενδεικτικό παρακολούθησης.

Άρθρο 19 **Οικονομικά στοιχεία προγράμματος**

A. Κόστος προγράμματος

1. Το 65% του ετήσιου κόστους του προγράμματος, που αφορά στις λειτουργικές δαπάνες, ανέρχεται στο ποσό των **160.000€** και αναλύεται σε κατηγορίες δαπανών ως εξής:

Κατηγορία δαπάνης	Κόστος σε €
I. Ανθρώπινο δυναμικό	120.000
II. Υποτροφίες	10.000
III. Δαπάνες μετακινήσεων	10.000
IV. Προμήθεια υλικού	10.000
V. Αναλώσιμα/Λοιπές δαπάνες	3.000
VI. Προμήθεια- Συντήρηση εξοπλισμού/λογισμικού	2.000
VII. Δαπάνες δημοσιότητας	5.000
Σύνολο	160.000

2. Η καταβολή των αποζημιώσεων στους διδάσκοντες του ΔΠΜΣ γίνεται στο τέλος κάθε ακαδημαϊκού εξαμήνου εφάπαξ, μετά την παράδοση στη Γραμματεία όλων των παρουσιολογίων και αποτελεσμάτων των γραπτών και προφορικών εξετάσεων.

B. Οικονομικοί πόροι προγράμματος

1. Στους πόρους του προγράμματος περιλαμβάνονται:

- i. Δίδακτρα που θα καταβάλλουν οι μεταπτυχιακοί φοιτητές
- ii. Διαφανείς χορηγίες επιχειρήσεων και οργανισμών
- iii. Αμοιβές από άλλες παράλληλες δραστηριότητες, μελέτες ή έρευνες που εκπονεί το προσωπικό στα πλαίσια του ΔΠΜΣ
- iv. Δωρεές προσώπων
- v. Κονδύλια από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- vi. Άλλες διαφανείς χρηματικές εισροές.

2. Το ποσό και οι δόσεις των διδάκτρων του ΔΠΜΣ για κάθε μεταπτυχιακό φοιτητή καθορίζεται κατ' έτος με απόφαση της Ε.Δ.Ε.

3. Τη λογιστική παρακολούθηση όλων των κονδυλίων και εξόδων του ΔΠΜΣ αναλαμβάνει η Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, η οποία παρακρατεί το 10% του συνόλου των εσόδων.

4. Η ΕΔΕ του ΔΠΜΣ προτείνει τη διάθεση των οικονομικών πόρων του 25% των συνολικών εσόδων για αγορά υλικού, εξοπλισμό αιθουσών διδασκαλίας, εργαστηρίων, σπουδαστηρίων και γραφείων, προμήθεια βιβλίων, περιοδικές αμοιβές έκτακτου προσωπικού γραμματείας κ.λπ.

5. Μεταξύ των δύο συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων ρητά συμφωνείται δια του παρόντος ότι τουλάχιστον το ήμισυ (1/2) του ως άνω ποσοστού 25% των συνολικών εσόδων του Προγράμματος ή, σε κάθε περίπτωση, ποσοστό τουλάχιστον δωδεκάμισυ τοις εκατό (12,5%) των συνολικών εσόδων του Προγράμματος (ανεξαρτήτως του αν θα προέρχεται από το 65% ή το 25% των οικονομικών πόρων ή από συνδυασμό και των δύο), θα διατίθεται κατ' έτος για την αναβάθμιση των αιθουσών διδασκαλίας της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, τον εξοπλισμό των σπουδαστηρίων και τον εξοπλισμό και εν γένει βιβλιογραφικό εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης της, όπου θα μπορεί να διεξάγεται μέρος των ερευνητικών ή/και διδακτικών δραστηριοτήτων του ΔΠΜΣ.

5. Τα κάθε είδους έσοδα του ΔΠΜΣ δύνανται να κατατίθενται εντόκως σε τραπεζικούς λογαριασμούς, με απόφαση της Επιτροπής Ερευνών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, λαμβανόμενη με βάση το ύψος του εκάστοτε προσφερόμενου επιτοκίου σε συνδυασμό με την παρεχόμενη ασφάλεια των καταθέσεων.

6. Η ΕΔΕ του ΔΠΜΣ προτείνει στα Συμβούλια του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κάθε τυχόν αναγκαία αναπροσαρμογή του ύψους των διδάκτρων, τον καθορισμό των αμοιβών των διδασκόντων και την αναπροσαρμογή αυτών. Όλες οι παραπάνω προτάσεις της Επιτροπής του ΔΠΜΣ χρήζουν σε κάθε περίπτωση της έγκρισης των Συμβουλίων του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

7. Αίτηση του φοιτητή για επιστροφή διδάκτρων ενός εξαμήνου επιτρέπεται μόνο εφόσον αυτός επικαλείται και αποδεικνύει επαρκώς τη συνδρομή εξαιρετικά σοβαρού λόγου για διακοπή της φοίτησης και η αίτησή του αυτή υποβληθεί στην ΕΔΕ του ΔΠΜΣ το αργότερο εντός είκοσι (20) ημερών από την έναρξη των μαθημάτων του εξαμήνου.

Γ. Υποτροφίες

1. Ο αριθμός των υποτροφιών που θα παρέχονται καταλαμβάνει το δέκα τοις εκατό (10%) επί του αριθμού των εγγραφέντων μεταπτυχιακών φοιτητών. Οι υποτροφίες που παρέχονται μπορεί να συνίστανται σε απαλλαγή από το σύνολο (100%) ή το ήμισυ (50%) του ποσού κάθε μίας δόσης των διδάκτρων. Οι υποτροφίες απαλλαγής από την καταβολή ποσού της πρώτης δόσης δίνονται βάσει της σειράς εισαγωγής των υποψηφίων, ενώ οι υποτροφίες απαλλαγής από την καταβολή ποσού των λοιπών δόσεων δίνονται βάσει της βαθμολογίας των μεταπτυχιακών φοιτητών στο πρόγραμμα (εφόσον αυτοί έχουν επιτύχει σε όλα τα μαθήματα με την πρώτη εξέταση) και της τήρησης των υποχρεώσεων τους που καθορίζονται στον παρόντα Κανονισμό.

Παραλλήλως οι υπότροφοι πρέπει να είναι συνεπείς με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει ύστερα από υπόδειξη της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ. Σε περίπτωση που υπότροφος μεταπτυχιακός φοιτητής δεν είναι συνεπής με τις υποχρεώσεις του, η ΕΔΕ προβαίνει σε ανάκληση και διακοπή της υποτροφίας του.

2. Υποτροφίες για μεταπτυχιακές σπουδές παρέχονται και από άλλους φορείς, όπως ΙΚΥ, Υπουργείο Παιδείας, ΓΓΕΤ, Κοινοτικά Προγράμματα, άλλα Ιδρύματα και οργανισμούς δημόσιους ή ιδιωτικούς. Σε περίπτωση που μεταπτυχιακός φοιτητής έχει υποτροφία ή επιχορήγηση από άλλο φορέα δεν δικαιούται υποτροφία από το ΔΠΜΣ.

Άρθρο 20 **Τροποποιήσεις κανονισμού**

Οι διατάξεις του παρόντος Κανονισμού λειτουργίας του ΔΠΜΣ μπορούν να τροποποιούνται, μετά από τεκμηριωμένη εισήγηση, με απόφαση της ΕΔΕ και έγκρισή της από τις Συγκλήτους των δύο συνεργαζόμενων Πανεπιστημίων.

Άρθρο 21 **Ρύθμιση άλλων θεμάτων**

Θέματα που δεν ρυθμίζονται από τον παρόντα Κανονισμό ρυθμίζονται με αποφάσεις της ΕΔΕ του ΔΠΜΣ, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

ΜΕΡΟΣ Β΄ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Α. Δομή του Προγράμματος

Το ΔΠΜΣ «Δίκαιο και Οικονομικά» διαρθρώνεται σε τρία (3) ακαδημαϊκά εξάμηνα. Στο Α΄ εξάμηνο διδάσκονται τα τρία προαιρετικά Μαθήματα Υποβάθρου και τα τέσσερα Υποχρεωτικά Μαθήματα Κορμού (κοινά για όλες τις κατεύθυνσεις). Στο Β΄ εξάμηνο διδάσκονται δύο υποχρεωτικά μαθήματα για κάθε κατεύθυνση και δύο μαθήματα επιλογής. Πριν τις Δηλώσεις κατευθύνσεων και μαθημάτων από τους Μεταπτυχιακούς φοιτητές, αποφασίζεται από την Ε.Δ.Ε. ο ελάχιστος αριθμός φοιτητών για την υλοποίηση μιας κατεύθυνσης και ενός μαθήματος.

Στο Γ΄ εξάμηνο οι φοιτητές εκπονούν τη Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία.

Επειδή το πρόγραμμα απευθύνεται σε ακροατήριο με διαφορετικό ακαδημαϊκό υπόβαθρο, των μαθημάτων κορμού του Α΄ εξαμήνου προηγούνται τρία προαιρετικά μαθήματα υποβάθρου, που στόχο έχουν να προσφέρουν στους μεταπτυχιακούς φοιτητές τις απαραίτητες βασικές γνώσεις και ορολογία ώστε να μπορούν να παρακολουθήσουν απρόσκοπτα τα μαθήματα του προγράμματος. Τα μαθήματα αυτά καλύπτουν 1) τη Μεθοδολογία Έρευνας και τις Ποσοτικές Μεθόδους, 2) την Εισαγωγή στα Οικονομικά και 3) την Εισαγωγή στο Δίκαιο. Η παρακολούθηση των μαθημάτων αυτών δεν είναι υποχρεωτική.

Ο παρακάτω Πίνακας παρουσιάζει τις ώρες διδασκαλίας και τις ακαδημαϊκές πιστωτικές μονάδες ανά μάθημα και στο σύνολο του προγράμματος.

Περιγραφή	Ωρες	ECTS	
Α΄: 3 προαιρετικά μαθήματα υποβάθρου	(15 ώρες - 0 credits /μάθημα)	45	
Α΄: 4 υποχρεωτικά μαθήματα κορμού	(30 ώρες - 7,5 credits/μάθημα)	120	30
Β΄: 2 υποχρεωτικά μαθήματα κατεύθυνσης	(30 ώρες - 7,5 credits/μάθημα)	60	15
Β΄: 2 μαθήματα επιλογής	(30 ώρες - 7,5 credits/μάθημα)	60	15
Γ΄: Διπλωματική Εργασία			30
Σύνολο			90

Τα μαθήματα κατανέμονται στα δύο διδακτικά εξάμηνα ως εξής:

1^ο Εξάμηνο:

Μαθήματα	Ωρες	ECTS
Δίκαιο και Οικονομικά, υπό το πρίσμα και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου	30	7,5
Δίκαιο και Οικονομικά της κυβερνητικής πολιτικής	30	7,5
Δίκαιο και Οικονομικά των ιδιωτικών συναλλαγών	30	7,5
Εφαρμογές Θεωρίας Παιγνίων μεταξύ Δικαίου και Οικονομικών	30	7,5

2^ο Εξάμηνο:

Κατεύθυνση I: Δίκαιο και Οικονομικά στον τομέα των Επιχειρήσεων

Μαθήματα Υποχρεωτικά	Ώρες	ECTS
Εταιρική Διακυβέρνηση	30	7,5
Δίκαιο και Οικονομικά των Επιχειρήσεων	30	7,5
Μαθήματα Επιλογής (δύο από τα παρακάτω ή ένα από τα παρακάτω και ένα από την κατεύθυνση II)	Ώρες	ECTS
Τραπεζικό Δίκαιο και Οικονομικά	30	7,5
Χρηματοοικονομική και Δίκαιο της Κεφαλαιαγοράς	30	7,5
Νομικό Πλαίσιο και Οικονομική Ανάλυση των Εργασιακών Σχέσεων	30	7,5
Ρυθμιστικό Πλαίσιο και Οικονομική ανάλυση των Νέων Τεχνολογιών	30	7,5
Δίκαιο και Οικονομικά της Ιδιωτικής και Κοινωνικής Ασφάλισης	30	7,5
Δίκαιο και Οικονομικά των Ξένων Επενδύσεων και της Χρηματοδότησης της Ανάπτυξης	30	7,5
Προστασία του Καταναλωτή: Οικονομικό Υπόβαθρο και Νομικό Πλαίσιο	30	7,5

Κατεύθυνση II: Δίκαιο και Οικονομικά της Κυβερνητικής Πολιτικής

Μαθήματα Υποχρεωτικά	Ώρες	ECTS
Προστασία του Ανταγωνισμού: Οικονομικό Υπόβαθρο και Νομικό Πλαίσιο	30	7,5
Δίκαιο και Οικονομικά του Περιβάλλοντος	30	7,5
Μαθήματα Επιλογής (δύο από τα παρακάτω ή ένα από τα παρακάτω και ένα από την κατεύθυνση I)	Ώρες	ECTS
Ειδικά Θέματα Ανταγωνισμού: Καταχρηστική εκμετάλλευση Δεσπόζουσας θέσης, Κάθετες Σχέσεις και άλλα θέματα	30	7,5
Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Οικονομικά του Περιβάλλοντος	30	7,5
Συγχωνεύσεις και Εξαγορές	30	7,5
Δίκαιο και Οικονομικά της Ενέργειας	30	7,5
Ρυθμιστικό Πλαίσιο και Εποπτεία Τραπεζών	30	7,5
Διεθνείς Οργανισμοί και Διεθνές Εμπόριο	30	7,5
Ποινική καταστολή του Οικονομικού Εγκλήματος και της διαφθοράς	30	7,5

Κατεύθυνση III: Γενική κατεύθυνση

Μαθήματα Υποχρεωτικά	Ώρες	ECTS
Ένα από τα δύο υποχρεωτικά μαθήματα της κατεύθυνσης I	30	7,5
Ένα από τα δύο υποχρεωτικά μαθήματα της κατεύθυνσης II	30	7,5
Μαθήματα Επιλογής (2 από τα παρακάτω)	Ώρες	ECTS
Ένα από τα μαθήματα επιλογής της κατεύθυνσης I	30	7,5
Ένα από τα μαθήματα επιλογής της κατεύθυνσης II	30	7,5

B. Περιγραφή των μαθημάτων

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΟΡΜΟΥ

Δίκαιο και Οικονομικά υπό το πρίσμα και των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Το δίκαιο ρυθμίζει τη συμπεριφορά ατόμων και επιχειρήσεων μέσα στις σύγχρονες οικονομίες της αγοράς. Η οικονομική προσέγγιση στο δίκαιο εξετάζει τα νομικά φαινόμενα υπό το πρίσμα συγκεκριμένων θεωρητικών εργαλείων, όπως είναι η αποτελεσματικότητα, η ορθολογικότητα και τα κίνητρα. Επομένως, από τη μια πλευρά, η γνώση των βασικών οικονομικών αρχών επιτρέπει στους νομοθέτες, τους νομικούς και τους δικηγόρους να κατανοήσουν καλύτερα τους μηχανισμούς της αγοράς, την κρατική παρέμβαση στις αγορές (π.χ. στα μονοπώλια), αλλά και την ανθρώπινη συμπεριφορά. Έτσι, μπορούν: (α) να αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη επιτυχία τα πολύπλοκα νομικά προβλήματα που αναφύονται, (β) να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα του ισχύοντος δικαίου και (γ) να προβλέψουν ή και να προλάβουν τις μη ηθελημένες συνέπειες της εφαρμογής των κανόνων δικαίου σε μια κοινωνική πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από αυξημένη πολυπλοκότητα και αβεβαιότητα. Από την άλλη πλευρά, η γνώση του βασικού νομικού πλαισίου το οποίο ρυθμίζει τις δραστηριότητες ατόμων, τη λειτουργία των διαφόρων νομικών προσώπων και τις συναλλαγές τους στις αγορές, αποτελεί εξαιρετικά χρήσιμο εφόδιο για οικονομολόγους και στελέχη επιχειρήσεων και οργανισμών για τη σύνδεση της οικονομικής θεωρίας με τη λειτουργία των αγορών. Στο πλαίσιο αυτό αναγκαία είναι η ανάπτυξη και της θεωρίας περί ικανοτήτων (capabilities) σε σχέση με τα δικαιώματα του ανθρώπου, αναδεικνύοντας τα σημεία διαφοροποίησής της από τις παραδοσιακές προσεγγίσεις των οικονομικών της ευημερίας και από τις φιλελεύθερες θεωρίες για τα ατομικά δικαιώματα.

Δίκαιο και Οικονομικά της κυβερνητικής πολιτικής

Το μάθημα αποτελεί μια εισαγωγή στην οικονομική ανάλυση της κυβερνητικής παρέμβασης στη λειτουργία των αγορών. Εξετάζονται τα αίτια και οι στόχοι της κυβερνητικής παρέμβασης (όπως αποτυχίες αγορών, εξωτερικότητες, αναδιανομή πόρων), τα εργαλεία, καθώς επίσης και τα οφέλη και κόστη που προκύπτουν από αυτήν σε κάθε περίπτωση. Στο πλαίσιο του μαθήματος αναλύονται τα δημόσια αγαθά και ερευνώνται, μεταξύ άλλων, ζητήματα δημόσιων συμβάσεων και δημόσιων επιχειρήσεων, ζητήματα φορολόγησης, πολιτικές υποστήριξης χαμηλών εισοδημάτων, καθώς και ειδικότερα θέματα που αφορούν σε παρεμβάσεις ρύθμισης

των αγορών και προστασίας του περιβάλλοντος, με έμφαση στην ευρωπαϊκή και ελληνική νομοθεσία.

Δίκαιο και Οικονομικά των ιδιωτικών συναλλαγών

Το μάθημα εξετάζει τους λόγους ύπαρξης δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και ελευθερίας συναλλαγών, το ρόλο των αγορών στην επίτευξη αποτελεσματικότητας και την επίδραση θεσμών του ιδιωτικού δικαίου στη σύγχρονη οικονομία. Από την πλευρά των Οικονομικών έμφαση δίνεται στην ανάλυση των ωφελειών από τις συναλλαγές και την εξειδίκευση, τα κίνητρα των συμμετεχόντων (αγοραστών και πωλητών) και τη λειτουργία της αγοράς, τον ρόλο των επιχειρήσεων και τις διαφορετικές δομές αγορών. Από την πλευρά του Δικαίου, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διαμόρφωση της σύμβασης ως βασικού εργαλείου εξισορρόπησης συμφερόντων και λειτουργίας των αγορών, καθώς και σε ζητήματα αστικής ευθύνης (ευθύνη στο στάδιο των διαπραγματεύσεων, ευθύνη επί ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης και αδικοπρακτική ευθύνη). Ειδικότερα εξετάζονται η αρχή της τήρησης των συμφωνημένων και οι λόγοι απόκλισης από αυτήν, η ελευθερία σύναψης συμβάσεων και οι αποκλίσεις από αυτήν (αναγκαστικές συμβάσεις, συμβάσεις προσχώρησης), ο μηχανισμός κατάρτισης της σύμβασης και η διαμόρφωση του περιεχομένου της καθώς και μη συμβατικά μορφώματα στο προσυμβατικό στάδιο (letter of intent, memorandum of understanding). Επίσης, εξετάζονται ζητήματα περιορισμού της υποχρέωσης καταβολής αποζημίωσης, μέθοδοι και τρόποι επιμέτρησης της αποζημίωσης με παράλληλη κριτική θεώρηση της αρχής «όλα ή τίποτα», η επίδραση της αποζημίωσης στην ελευθερία δράσης καθώς και η σχέση μεταξύ αποζημίωσης και ασφαλιστικής κάλυψης. Τέλος, η παρουσίαση εστιάζει και στη νομική και οικονομική προσέγγιση των εμπράγματων δικαιωμάτων, ιδίως της κυριότητας και των εμπράγματων ασφαλειών.

Εφαρμογές Θεωρίας Παιγνίων μεταξύ Δικαίου και Οικονομικών

Η Θεωρία Παιγνίων αφορά όλες τις καταστάσεις συνεργασίας και σύγκρουσης, δηλαδή συνολικά τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα. Ως κλάδος γνώρισε θεαματική ανάπτυξη κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, βρίσκοντας αρχικά τις κύριες εφαρμογές του στη θεωρία των διαπραγματεύσεων, στη διεθνή διπλωματία και στη διοίκηση επιχειρήσεων. Εδώ και τρεις τουλάχιστον δεκαετίες, η Θεωρία Παιγνίων έχει κατακτήσει κεντρική θέση στα προγράμματα σπουδών Νομικών και Οικονομικών Σχολών της αλλοδαπής. Βασική της συνεισφορά είναι η βελτίωση των δεξιοτήτων επίλυσης συγκρούσεων με όχημα τη στρατηγική σκέψη. Το μάθημα διατέμνει επιστημονικά την πρόβλεψη της επόμενης κίνησης των εν δυνάμει αντιπάλων ή συνεργατών. Μέσα από τη μελέτη θεωρητικών κατασκευών για τη σύγκρουση και τη συνεργασία και μέσα από τη διαδραστική συμμετοχή σε προσομοιώσεις Παιγνίων, οι εκπαιδευόμενοι μιλούν στην προσέγγιση της οπτικής γωνίας των Παιγνίων και μπορούν να εξηγήσουν καλύτερα το φάσμα των καταστάσεων κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Κατεύθυνση I: Δίκαιο και Οικονομικά στον τομέα των Επιχειρήσεων

Υποχρεωτικά Μαθήματα

Εταιρική Διακυβέρνηση

Στη σύγχρονη επιχείρηση οι ιδιοκτήτες (μέτοχοι) αναθέτουν τη διακυβέρνηση σε ειδικούς διοικούντες (μάνατζερ). Ο διαχωρισμός αυτός της ιδιοκτησίας από τη διακυβέρνηση δημιουργεί μία σχέση εντολέα-εντολοδόχου με συχνά αλληλοσυγκρουόμενους στόχους. Το μάθημα καλύπτει, μεταξύ άλλων, τους κώδικες (codes) της εταιρικής διακυβέρνησης, τον ρόλο τους ως ρυθμιστικά εργαλεία και τους τρόπους επιβολής τους. Το μάθημα παρουσιάζει τους νομικούς μηχανισμούς μέσω των οποίων κατοχυρώνονται τα δικαιώματα των μειοψηφούντων μετόχων και των εξωτερικών δανειστών από ενδεχόμενη αυθαιρεσία της διοίκησης, και αναλύει την οικονομική λογική που τους διέπει. Παράλληλα, το μάθημα εξετάζει ζητήματα διάρθρωσης του ΔΣ με ειδικές καταστατικές συμφωνίες, αμοιβών των μελών του ΔΣ, εξωτερικού ελέγχου της επιχείρησης, άρσης της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, καθώς και περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ επιχείρησης και μετόχων ή επιχείρησης και μελών της διοίκησης. Έμφαση δίνεται στην περίπτωση οικονομικών δυσκολιών ή/και πτώχευσης της εταιρείας και την επακόλουθη σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ ιδιοκτησίας, διοίκησης και κάθε είδους πιστωτών.

Δίκαιο και Οικονομικά των Επιχειρήσεων

Η σύζευξη της Οικονομικής Επιστήμης με το Δίκαιο των Επιχειρήσεων δίνει το έναυσμα για μια σειρά προβληματισμών πάνω στην οργάνωση, τη λειτουργία και τη χρηματοδότηση των σύγχρονων επιχειρήσεων. Η ιστορική αναδρομή της εξέλιξης οργάνωσης και μορφής των επιχειρήσεων αναδεικνύει σημαντικούς παράγοντες, όπως η τεχνολογία και η κοινωνική οργάνωση. Εξετάζεται η θεωρία των επιχειρήσεων και τα οριζόντια και κάθετα όριά τους. Αναλύεται η έννοια και ο ρόλος της επιχειρηματικότητας και της διαχείρισης του επιχειρηματικού κινδύνου. Εξετάζονται οι ποικίλοι νομικοί τρόποι άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας (ατομική επιχείρηση, εταιρικοί τύποι, συμπράξεις εταιριών κλπ.). Ειδικότερα αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά του κάθε τύπου από νομική άποψη και αναδεικνύονται οι ιδιαιτερότητές του. Παράλληλα, μέσω της συσχέτισής τους, εξετάζεται η στρατηγική επιλογής του πρόσφορου κάθε φορά επιχειρηματικού τύπου για την επίτευξη των επιδιωκόμενων οικονομικών και επενδυτικών σκοπών.

Μαθήματα Επιλογής

Τραπεζικό Δίκαιο και Οικονομικά

Το μάθημα αναλύει τον ρόλο του τραπεζικού συστήματος στη λειτουργία της οικονομίας και εξετάζει τη διάρθρωση και τους γενικούς κανόνες του τραπεζικού συστήματος και των τραπεζικών εργασιών. Ειδικότερα, από οικονομική σκοπιά εξετάζεται ο ρόλος του χρήματος και των αγορών κεφαλαίου, οι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί και οι ενδιαμέσοι οργανισμοί (Κεντρική -ευρωπαϊκή και εθνική- Τράπεζα, εμπορικές τράπεζες και άλλοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, όπως πιστωτικές ενώσεις, ασφαλιστικές και εταιρείες επενδύσεων κεφαλαίων). Από νομικής πλευράς

εξετάζονται θέματα που αφορούν στη σχέση εμπιστοσύνης, το τραπεζικό απόρρητο, τον τρέχοντα και αλληλόχρεο λογαριασμό, τις εισπραττόμενες από τις τράπεζες αμοιβές (τόκοι-ανατοκισμός-προμήθειες), τη χορήγηση πιστώσεων, τη χρηματοδοτική μίσθωση, τα προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοοικονομικά δικαιώματα, τις συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και νομισμάτων (swaps), την μεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές, τη διαχείριση χαρτοφυλακίου και την παροχή συμβουλών για τη διαχείρισή του.

Ρυθμιστικό Πλαίσιο και Οικονομική ανάλυση των Νέων Τεχνολογιών

Το μάθημα εξετάζει τις νομικές και οικονομικές πτυχές των συναλλαγών που διεξάγονται με ηλεκτρονικά μέσα και, ιδίως, μέσω του Διαδικτύου. Παρουσιάζονται οι διάφορες μορφές προσφερόμενων από το Διαδίκτυο υπηρεσιών, από τις πιο βασικές (μηχανές αναζήτησης, εξειδικευμένες βάσεις δεδομένων) έως και τις πιο πολύπλοκες, οι οποίες χρησιμοποιούν τεχνολογίες αυτοματισμού και αντιπροσώπευσης (όπως smart agents, shopping bots, and bidding elves). Αναλύονται οι δυνατότητες που δίνουν τα προγράμματα αυτά, ξεκινώντας από την παροχή της ευχέρειας στους καταναλωτές να κάνουν αυτόματα συγκρίσεις και στους προμηθευτές να αποκτούν πληροφόρηση για τα βασικά χαρακτηριστικά των επισκεπτών τους σε πραγματικό χρόνο, και φτάνοντας στη δυνατότητα λήψης αποφάσεων για λογαριασμό ατόμων και συμμετοχής σε online αγορές. Εξετάζονται θέματα που αφορούν στο ηλεκτρονικό επιχειρείν (δίνοντας έμφαση στα προβλήματα που πρέπει να ξεπεράσει μια επιχείρηση στα αρχικά στάδια, όπως συμφωνίες φιλοξενίας και σχεδιασμός των όρων και προϋποθέσεων της παροχής υπηρεσιών), στη χρήση και προστασία δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας στο Διαδίκτυο, στη διαφήμιση στο Διαδίκτυο, στην ηλεκτρονική κατάρτιση συμβάσεων, στις ηλεκτρονικές υπογραφές, στις πληρωμές μέσω Διαδικτύου, στην ευθύνη των μεσαζόντων παροχής υπηρεσιών και στη μη ζητηθείσα εμπορική επικοινωνία.

Νομικό Πλαίσιο και Οικονομική Ανάλυση των Εργασιακών Σχέσεων

Το μάθημα εξετάζει την συμπεριφορά εργαζόμενων και εργοδοτών, καθώς και των αντίστοιχων συλλογικών ομάδων, τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και τις επιδράσεις της σε μακροοικονομικό και αναδιανεμητικό επίπεδο, τις στρατηγικές των επιχειρήσεων και οργανισμών προς τους εργαζόμενους τους και τις κυβερνητικές πολιτικές όσον αφορά τα θέματα εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται η ζήτηση και προσφορά εργασίας, ο καθορισμός μισθού και απασχόλησης κάτω από διαφορετικές αγορές, οι εναλλακτικές μορφές απασχόλησης, οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ανεργίας και της απασχόλησης, καθώς και οι πολιτικές απασχόλησης. Αναλύονται ζητήματα ατομικών και συλλογικών σχέσεων εργασίας και κοινωνικής ασφάλισης και η επίδρασή τους στη λειτουργία των επιχειρήσεων.

Χρηματοοικονομική και Δίκαιο της Κεφαλαιαγοράς

Το μάθημα παρουσιάζει τις διάφορες μορφές αγορών κινητών αξιών (securities markets), τα άτομα που συμμετέχουν και τον ρόλο τους καθώς και τους βασικούς μηχανισμούς λειτουργίας (το θεσμικό και νομικό πλαίσιο) των αγορών αυτών. Εξετάζονται οι βασικοί κοινωνικοί ρόλοι των αγορών αυτών -παροχή ρευστότητας στους επενδυτές, κατανομή κινδύνου και συνάθροιση πληροφοριών μέσω των τιμών- και των τρόπων με τους οποίους επιτελούνται. Αναλύονται θέματα που αφορούν σε

επενδυτικές υπηρεσίες, στη λειτουργία των ΕΠΕΥ και ΑΕΠΕΥ, στα μέλη των χρηματοπιστωτικών αγορών, στη λειτουργία του «Χρηματιστηρίου Αθηνών ΑΕ» και της Εναλλακτικής Αγοράς (Εν.Α.), καθώς και στα διαπραγματεύσιμα Αμοιβαία Κεφάλαια (Δ.Α.Κ.). Εξετάζονται οι κανόνες λειτουργίας των αγορών κινητών αξιών, καθώς αυτοί επηρεάζουν σημαντικά την επιτέλεση των κοινωνικών λειτουργιών τους, το κόστος λειτουργίας τους, τα κέρδη των συμμετεχόντων στις αγορές αυτές και την ικανότητα των αγορών να εξελίσσονται, ώστε να βελτιώνουν τη λειτουργία τους. Επίσης παρουσιάζονται συνοπτικά οι ρυθμιστικές αρχές των αγορών αυτών και εξετάζονται ζητήματα προστασίας της κεφαλαιαγοράς από κατάχρηση προνομιακών πληροφοριών και από πράξεις χειραγώγησης.

Δίκαιο και Οικονομικά της Ιδιωτικής και Κοινωνικής Ασφάλισης

Το μάθημα εξετάζει τα κίνητρα των συμμετεχόντων στις ασφαλιστικές αγορές υποθέτοντας ορθολογική συμπεριφορά και αποτελεσματικές αγορές και αναδεικνύοντας προβλήματα ηθικού κινδύνου και δυσμενούς επιλογής (moral hazard and adverse selection) που προκύπτουν από την ασυμμετρία πληροφόρησης. Οι ασφαλιστικές αγορές εξετάζονται και υπό το πρίσμα των συμπεριφορικών οικονομικών (behavioral economics), που προσθέτουν χρήσιμα στοιχεία για την κατανόηση των δυσλειτουργιών που παρουσιάζονται γενικότερα στις αγορές. Επίσης εξετάζεται ο ρόλος της κυβέρνησης στη ρύθμιση της φερεγγυότητας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και την παροχή ασφαλειών καταστροφής, η σημασία των δικαστηρίων στην ερμηνεία των ασφαλιστηρίων συμβολαίων και τη ρύθμιση του περιεχομένου τους, καθώς και η λειτουργία της ασφάλισης στη διαμόρφωση της νομικής ευθύνης. Στόχος του μαθήματος είναι να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ νομικής και οικονομικής προσέγγισης, προσφέροντας τις απαραίτητες γνώσεις ώστε η νομική ανάλυση να μην αγνοεί ή απλοποιεί τις οικονομικές συνέπειες των έννομων ρυθμίσεων και η οικονομική προσέγγιση να εμπλουτιστεί με τη νομική πραγματικότητα και τις θεσμικές λεπτομέρειες, ώστε να προσφέρει ρεαλιστικές και σαφείς κατευθύνσεις πολιτικής.

Προστασία του Καταναλωτή: Οικονομικό Υπόβαθρο και Νομικό Πλαίσιο

Το μάθημα ξεκινά εμπλουτίζοντας το βασικό οικονομικό μοντέλο που οδηγεί στην οικονομική αποτελεσματικότητα με ζητήματα όπως ασυμμετρία πληροφόρησης, διαφήμιση και άλλους παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση, έτσι ώστε να εδραιωθεί η ανάγκη προστασίας του καταναλωτή. Προσεγγίζοντας τα θέματα αυτά με την βοήθεια των οικονομικών της πληροφόρησης (informational economics) και συμπεριφορικών οικονομικών (behavioral economics), αναδεικνύονται οι βασικοί κοινωνιολογικοί και οικονομικοί λόγοι για την προστασία του καταναλωτή και ο τρόπος με τον οποίο η προστασία αυτή μετουσιώνεται σε νομοθετική ρύθμιση. Ειδικότερα, εξετάζονται τα πεδία των ΓΟΣ, των συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος και από απόσταση, της ευθύνης του παραγωγού από ελαττωματικά προϊόντα, της ευθύνης του παρέχοντος υπηρεσίες και ζητήματα αθέμιτων εμπορικών πρακτικών. Επίσης αναλύεται ο ρόλος των δικαστικών αποφάσεων και των κρατικών ρυθμίσεων στην συμπεριφορά των καταναλωτών και των αγορών, η σημασία της ανεξάρτητης αρχής του Συνηγόρου του Καταναλωτή καθώς και άλλων οργανισμών, όπως ο Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων και ο Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων, τέλος δε η σημασία των εθελοντικών συστημάτων πιστοποίησης ποιότητας.

Δίκαιο και Οικονομικά των Ξένων Επενδύσεων και της Χρηματοδότησης της Ανάπτυξης

Βασικός στόχος του μαθήματος είναι να προσεγγίσει τις οικονομικές και νομικές παραμέτρους της υλοποίησης ενός επενδυτικού σχεδίου, τόσο σε μακρο- όσο και σε μικρο- επίπεδο. Παρουσιάζονται οι βασικές αρχές της σύνταξης ενός επιχειρηματικού σχεδίου (business plan), ώστε να εξοικειωθούν με αυτό οι μεταπτυχιακοί φοιτητές. Στη συνέχεια, αφού προσδιορισθεί η έννοια της ξένης άμεσης επένδυσης από οικονομική και νομική σκοπιά, και οι πηγές του διεθνούς επενδυτικού δικαίου, μελετώνται οι τεχνικές προώθησης, προσέλκυσης και προστασίας των ξένων ιδιωτικών επενδύσεων. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται οι κίνδυνοι που απειλούν μια ξένη επένδυση στη χώρα υποδοχής και οι τρόποι αντιμετώπισής τους από νομική και οικονομική σκοπιά. Έμφαση δίνεται στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο προσέλκυσης ξένων επενδύσεων και στην ευρωπαϊκή επενδυτική πολιτική, που συνιστά πλέον τμήμα της κοινής εμπορικής πολιτικής της Ε.Ε. Εξετάζεται επίσης η επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν από την υλοποίηση μιας ξένης επένδυσης με έμφαση στην διεθνή επενδυτική διαιτησία, κυρίως δε στη νομολογία των διαιτητικών δικαστηρίων του Διεθνούς Κέντρου για την Επίλυση των Διαφορών μεταξύ Κρατών και Ξένων Επενδυτών (ICSID - International Centre for the Settlement of Investment Disputes). Το μάθημα επίσης εξετάζει τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης (Financing for Development), διερευνώντας τους συναφείς στόχους και πολιτικές σε παγκόσμιο, περιφερειακό και κλαδικό επίπεδο, με έμφαση στην διαδικασία του Monterrey και στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (Millennium Development Goals). Αναλύονται οι χρηματοδότες (πολυμερείς, εθνικοί και ιδιώτες), οι βασικές μορφές χρηματοδότησης (aid & credit) και τα νομικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό. Έμφαση δίνεται στην ευρωπαϊκή πολιτική για διεθνή αναπτυξιακή συνεργασία.

Κατεύθυνση II: Δίκαιο και Οικονομικά της Κυβερνητικής πολιτικής

Υποχρεωτικά Μαθήματα

Προστασία του Ανταγωνισμού: Οικονομικό Υπόβαθρο και Νομικό Πλαίσιο

Η Πολιτική Ανταγωνισμού αναφέρεται στην κρατική παρέμβαση που αποσκοπεί στην αποφυγή της νόθευσης του ανταγωνισμού στην αγορά. Το μάθημα εξετάζει την ανάγκη μιας τέτοιας παρέμβασης, τα θεσμικά όργανα που την επιτελούν και το νομικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται. Μελετώνται η συναφής ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία και συγκρίνονται με αυτήν των ΗΠΑ. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε ζητήματα εναρμονισμένων πρακτικών και καρτέλ, όπου αναλύεται η νομική και οικονομική διάσταση των σχετικών δικαστικών αποφάσεων.

Δίκαιο και Οικονομικά του Περιβάλλοντος

Το μάθημα παρουσιάζει την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, αναλύοντας τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των τριών πυλώνων της. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάγκη ταυτόχρονης επίτευξης οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος και στη σημασία της εσωτερικεύσης των περιβαλλοντικών κόστους στην διαδικασία αυτή. Εξετάζονται οι βασικές παράμετροι της προστασίας του περιβάλλοντος ως έννομου αγαθού από την σκοπιά του δημοσίου, του ιδιωτικού και του ποινικού δικαίου. Ειδικότερα παρουσιάζεται το εθνικό και ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος, αναλύονται οι κύριοι μηχανισμοί

περιβαλλοντικής πολιτικής (άμεσες ρυθμίσεις, οικονομικά εργαλεία πολιτικής και παροχή πληροφόρησης), οι μηχανισμοί διοικητικής προστασίας (περιβαλλοντική αδειοδότηση και έγκριση περιβαλλοντικών όρων) καθώς επίσης και οι εθελοντικοί μηχανισμοί (οικολογικό σήμα και EMAS). Τέλος εξετάζονται ζητήματα αστικής και ποινικής ευθύνη από περιβαλλοντικές προσβολές, καθώς και η ασφάλιση περιβαλλοντικής ευθύνης.

Μαθήματα Επιλογής

Ειδικά Θέματα Ανταγωνισμού: Καταχρηστική Εκμετάλλευση Δεσπόζουσας Θέσης, Κάθετες Σχέσεις και άλλα θέματα

Αν και το μονοπώλιο ή η κατοχή δεσπόζουσας θέσης δεν απαγορεύονται, ο νόμος απαγορεύει την καταχρηστική εκμετάλλευσή τους με σκοπό την παρεμπόδιση του ανταγωνισμού, ιδιαίτερα όταν αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον καθορισμό αθέμιτων όρων συναλλαγής, τον περιορισμό της παραγωγής, την εφαρμογή ανόμοιων όρων για ισοδύναμες συναλλαγές ή την εξάρτηση σύναψης συμφωνιών από την αποδοχή πρόσθετων υποχρεώσεων που δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμφωνιών. Η ΚΕΔΘ συχνά συνδέεται με την αλληλεπίδραση των εταιρειών που βρίσκονται στα διάφορα στάδια της παραγωγής (κάθετες σχέσεις). Στο μάθημα εξετάζονται πρακτικές που οδηγούν σε ΚΕΔΘ και αναλύονται από νομική και οικονομική σκοπιά δικαστικές αποφάσεις που αφορούν στην εφαρμογή του άρθρου 102 της Συνθήκης.

Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Οικονομικά του Περιβάλλοντος

Το μάθημα αναλύει διασυνοριακά, περιφερειακά και παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα και εστιάζει στην ευρωπαϊκή διάσταση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Εξετάζονται τα ιδιαίτερα προβλήματα που ανακύπτουν στη σύναψη διεθνών περιβαλλοντικών συνθηκών, καθώς δεν υπάρχει μια διεθνής αρχή που να επιβάλλει συγκεκριμένα μέτρα. Τα προβλήματα αυτά εξετάζονται, από την πλευρά των οικονομικών, με την χρήση της Θεωρίας Παιγνίων, και αναλύονται πιθανές μέθοδοι παράκαμψής τους. Παρουσιάζονται οι πηγές και αναλύονται οι στόχοι και οι αρχές του διεθνούς και ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού δικαίου καθώς και οι διεθνείς οργανισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος. Εξετάζονται ακόμη τα εργαλεία υλοποίησης των διεθνών περιβαλλοντικών συνθηκών, όπως για λ.χ. ένας παγκόσμιος φόρος άνθρακα, και οι αγορές αδειών εκπομπής ρύπων με έμφαση στην εμπειρία από τη λειτουργία της ευρωπαϊκής αγοράς (EU-ETS).

Συγχωνεύσεις και εξαγορές

Στο μάθημα αυτό εξετάζεται η επίδραση των Σ&Ε τόσο στους μετόχους μιας εταιρείας όσο και στον καταναλωτή. Ως προς το πρώτο σκέλος αναλύεται το οικονομικό υπόβαθρο της νομοθεσίας που διέπει τις Σ&Ε και εξετάζονται ζητήματα διαμόρφωσης των σχετικών συμβάσεων και ευθύνης έναντι των δανειστών. Όσον αφορά τον καταναλωτή, η επίδραση των Σ&Ε στην ευημερία του έχει αμφιλεγόμενα αποτελέσματα. Αφ' ενός μεν η συνένωση στοιχείων του ενεργητικού μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να προσφέρουν χαμηλότερες τιμές και καλύτερα ή/και νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Ταυτόχρονα όμως μπορεί να οδηγήσει σε συγκέντρωση της αγοράς και αντανταγωνιστικές πρακτικές (εναρμονισμένες πρακτικές ή κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης) με αποτέλεσμα υψηλές τιμές. Στο μέρος αυτό του μαθήματος αναλύονται τα κριτήρια που θέτει ο νόμος, προκειμένου να κριθεί τότε οι Σ&Ε επιτρέπονται ή απαγορεύονται, ιδίως τότε απαιτείται ειδική έγκριση της Επιτροπής Ανταγωνισμού

για την πραγματοποίησή τους, όταν το μέγεθός τους απειλεί με δημιουργία δεσπόζουσας θέσης.

Δίκαιο και Οικονομικά της Ενέργειας

Το μάθημα παρουσιάζει συνοπτικά τις διάφορες μορφές ενεργειακών πόρων (υδρογονάνθρακες, ανανεώσιμες πηγές, πυρηνική ενέργεια), την ιστορική εξέλιξη της χρήσης τους, τα οφέλη και τα προβλήματα που παρουσιάζουν. Αναλύονται τα δύο βασικά προβλήματα: η ενεργειακή ασφάλεια και η περιβαλλοντική προστασία και οι μέθοδοι επίλυσής τους με έμφαση στις πολιτικές ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αρμοδιότητες χάραξης και άσκησης ενεργειακής πολιτικής, απελευθέρωση των αγορών ενέργειας, ασφάλεια της ενεργειακής τροφοδοσίας, ενεργειακά διευρωπαϊκά δίκτυα και ολοκλήρωση των αγορών ενέργειας στην Ευρώπη). Εξετάζονται επίσης θέματα δομής της αγοράς ενέργειας, απελευθέρωσης των αγορών ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου και διαμόρφωσης ενεργειακών συμβάσεων. Ακόμη εξετάζεται η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ζήτησης και οι πολιτικές διαχείρισής της, καθώς και τα χαρακτηριστικά της παραγωγής και της εξέλιξης των αγορών. Παρουσιάζεται η επικρατούσα κατάσταση στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα, ο τρόπος διαμόρφωσης των τιμών, ο ρόλος της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ) και των άλλων αρχών διαχείρισης του συστήματος και αναλύεται ο ρόλος των επιδοτήσεων στην προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Τέλος, προσεγγίζονται ζητήματα εμπορικής φύσης κατά τη λειτουργία μιας ενεργειακής επιχείρησης, όπως οι συμβάσεις πώλησης και μεταφοράς ενέργειας, η αστική ευθύνη παραγωγών, πωλητών και μεταφορέων ενέργειας και συναφή ζητήματα προστασίας του καταναλωτή.

Ρυθμιστικό Πλαίσιο και Εποπτεία Τραπεζών

Το μάθημα εξετάζει τις εθνικές και ευρωπαϊκές διαστάσεις της ρύθμισης και εποπτείας του τραπεζικού και του χρηματοπιστωτικού τομέα. Εξετάζονται θέματα ανταγωνισμού και σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού τομέα, αναλύονται οι παράγοντες που οδηγούν σε χρηματοπιστωτικές κρίσεις (όπως αυτή των τελευταίων ετών) και οι προσπάθειες αναμόρφωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Επίσης εξετάζονται θέματα εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τη σύσταση και τη λειτουργία τους, η νομισματική και συναλλαγματική πολιτική, τα σύστημα εγγύησης καταθέσεων, η πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η συγχώνευση πιστωτικών ιδρυμάτων.

Διεθνείς Οργανισμοί και Διεθνές Εμπόριο

Το μάθημα παρουσιάζει τους θεσμούς, κανόνες και οργανισμούς της διακυβέρνησης των διεθνών εμπορικών σχέσεων. Εξετάζονται οι στόχοι, η διαδικασία και τα νομικά εργαλεία για τη δημιουργία μιας οικονομικής ένωσης κρατών, με έμφαση στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (ζώνη ελευθέρων συναλλαγών, τελωνειακή ένωση, κοινή αγορά, εσωτερική αγορά, οικονομική και νομισματική ένωση, πολιτική ένωση). Εξετάζεται η οικονομική σημασία του ελεύθερου εμπορίου (όπως αυτή προωθείται μέσω της μείωσης των tariffs, quotas, dumping and subsidies), το ιστορικό των διεθνών διαπραγματεύσεων (από την GATT στον ΠΟΕ, γύροι διαπραγματεύσεων, εμπορικές συμφωνίες, φραγμοί στο διασυννοριακό εμπόριο, επίλυση διακρατικών εμπορικών διαφορών) και μελετώνται οι διμερείς εμπορικές σχέσεις (Free Trade Agreements και Favored Nation Treatment), με έμφαση στις διμερείς εμπορικές σχέσεις της Ε.Ε. με τρίτες χώρες. Εξετάζονται θέματα διεθνών εμπορικών

συναλλαγών, όπως ο διεθνής χαρακτήρας μιας σύμβασης και οι συνέπειές του, η αλλοδαπότητα μιας επιχείρησης, το εφαρμοστέο δίκαιο στη διεθνή σύμβαση, καθώς επίσης και το καθεστώς ορισμένων χαρακτηριστικών συναλλαγών, όπως η πώληση εμπορευμάτων, η παροχή υπηρεσιών, οι κατασκευαστικές συμβάσεις και η σύμβαση παραχώρησης της χρήσης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Τέλος εξετάζονται ζητήματα επίλυσης διεθνών εμπορικών διαφορών που ανακύπτουν από την ερμηνεία και την εκτέλεση των διεθνών εμπορικών συμβάσεων. Έμφαση δίνεται στη διεθνή εμπορική διαιτησία και στους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διεθνών εμπορικών διαφορών.

Ποινική καταστολή του Οικονομικού Εγκλήματος και της Διαφθοράς

Το μάθημα εστιάζει στο οικονομικό έγκλημα και στην επίδρασή του στη λειτουργία του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Εκτός από τα “κλασικά” οικονομικά εγκλήματα (απάτη, απιστία, φορολογικά αδικήματα, λαθρεμπορία), εξετάζονται κριτικά τα εργαλεία που χρησιμοποιεί ο ποινικός νομοθέτης για την αντιμετώπιση της “μοντέρνας” εγκληματικότητας (λ.χ. το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες) και επισημαίνονται τα πλεονεκτήματα αλλά και τα ελλείμματα που παρουσιάζουν ως προς την αποτελεσματικότητα καθώς και τη συμβατότητά τους με τις αρχές του κράτους δικαίου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις οικονομικές συνέπειες που δημιουργεί η διαφθορά στην ποινική αντιμετώπιση του προβλήματος, και ειδικότερα στην εξέταση των δεσμεύσεων που απορρέουν για τον εθνικό νομοθέτη από τα σημαντικότερα διεθνή κείμενα στο πεδίο αυτό (Συμβάσεις του ΟΟΣΑ, του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης), αλλά και στην ερμηνεία των σχετικών εγκλημάτων που τυποποιούνται στην ελληνική έννομη τάξη, είτε στον Ποινικό Κώδικα είτε σε ειδικά νομοθετήματα (δωροδοκία στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, εμπορία επιρροής, πόθεν έσχες κτλ). Παράλληλα, ερευνάται ο τρόπος με τον οποίο το σύγχρονο οικονομικό ποινικό δίκαιο επιχειρεί να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης των αγορών, της διάδοσης του Διαδικτύου, αλλά και της τραπεζικής κρίσης καθώς και της κρίσης χρέους.